

ХРОНОЛОГІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

II

В И П.

1861—1917

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
КНІВ

1940

А К А Д Е М І Я Н А У К У Р С Р
І Н С Т И Т У Т І С Т О Р І І У К Р А І Н И

ХРОНОЛОГІЯ
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ВИПУСК ІІ

1861—1917

Склав І. ПРЕМИСЛЕР

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
КИЇВ—1940

**Бібліографічний опис цього видання вміщено
в „Літопису українського друку“, „Картковому
репертуарі“ та інших покажчиках Української
книжкової палати**

Відповідальний редактор *М. Супруненко*

ПЕРЕДМОВА

Випуск II Хронології історії України охоплює період 1861—1917 рр.

Поряд з основними подіями з історії України подано також найголовніші події з історії СРСР і всесвіту.

Дати подій подано за старим календарним стилем, крім тих подій, про які оговорено в тексті, що вони даються за новим стилем.

Джерелами для цього випуску були підручники, журнали, монографії, а також „Свод законів Російської імперії“ і окремі архівні фонди.

Випуск складено старшим науковим працівником Інституту історії України тов. І. М. Премислером.

- 1861** (19 лютого) Підписання маніфесту Олександром II про „визволення селян“. Маніфест опублікований 5 березня.
- 1861** (19 лютого) Затвердження урядом „Місцевого положення про земельне влаштування селян, оселених на поміщицьких землях у губерніях Чернігівській, Полтавській і частині Харківської“.
- 1861** (19 лютого) Затвердження „Місцевого положення про земельне влаштування селян, оселених на поміщицьких землях в губерніях Київській, Подільській і Волинській“.
- 1861** Затвердження урядом порядку застосування місцевих „великоросійського“ і „малоросійського“ положень до маєтків Харківської губ.
- 1861—1863** Селянський рух у Росії і на Україні у відповідь на реформу 19 лютого 1861 р. В 1861 р. було 1176 виступів, в 1862 р. — 400, в 1863 р. — 386. Рухом було охоплено 45 губерній.
- 1861** (10 березня н. ст.) Смерть у Петербурзі українського поета революціонера-демократа Тараса Григоровича Шевченка (народився 9 березня 1814 р.).
- 1861** (липень) Вихід № 1 нелегальної листівки „Великорусс“. Всього вийшло 3 листівки.
- 1861** (29 листопада н. ст.) Смерть революціонера-демократа і публіциста Миколи Олександровича Добролюбова (народився в 1836 р.).
- 1861** Опублікування звернення „К молодому поколенню“ з закликом до боротьби з самодержавством (автори М. І. Михайлов і Н. В. Шелгунов).
- 1861** Опублікування прокламації „К барским крестьянам“ (автор М. Г. Чернишевський).
- 1861** Студентські заворушення. Закриття Петербурзького університету. Урядове повідомлення про початок перегляду університетського статуту.
- 1861** Реформа міського управління в Київській, Подільській і Волинській губ.

- 1861 Організація крайового сейму (парламенту) в Галичині.
- 1861 Затвердження статуту Київського товариства сільського господарства.
- 1861 Остаточна передача в відомство Міністерства внутрішніх справ м. Чугуєва Харківської губ., що належало до відомства південних поселень (ліквідація військових поселень).
- 1861 Затвердження статуту Товариства одесько-дністровського водогону.
- 1861 Заснування Харківського медичного товариства.
- 1861 Організація „Київської української громади“.
- 1861 Організація „Громади“ в Харкові.
- 1861 Організація в селах Полтавської губ. українських недільних шкіл.
- 1861—1862 Видання в Петербурзі Кулішем і Білозерським Українського щомісячного журналу „Основа“.
- 1861—1863 Видання в Чернігові українською і російською мовами щотижневої газети „Чернігівський листок“. Редактором був Леонід Глібов.
- 1861—1865 Громадянська війна в Америці.
- 1861—1895 За ці роки в Подільській губ. збудовано 31 цукровий завод, на Київщині — 11, на Харківщині — 9.
- 1862 Початок діяльності таємного товариства „Земля і Воля“.
- 1862 Суд над полковником Красовським за революційну пропаганду серед селян і поширення революційних прокламацій серед солдат, посланих для придушення селянського руху в Канівському повіті.
- 1862 Закриття урядом недільних шкіл.
- 1862—1870 Існування в Харкові напівлегальної недільної школи.
- 1862—1864 Існування в Києві української педагогічної школи.
- 1862 Утворення Київської військової округи.
- 1862 Заснування митниць у Миколаєві і Херсоні.
- 1862 Затвердження прав градоначальників в Одесі і Таганрозі.
- 1862 Перетворення Рішельєвського лицю в Одесі в Новоросійський університет.
- 1863—1864 Польські повстання проти царизму в Польщі, Литві, Білорусі і на Україні.

- 1863** Циркуляр на заборона міністром внутрішніх справ
(18 липня) Валуєвим видавати українською мовою наукову і науково-популярну літературу.
- 1863** Указ уряду про скасування обов'язкових відношень селян до поміщиків Київської, Подільської і Волинської губ.
- 1863** Початок переозброєння російської армії нарізною зброєю.
- 1863** Затвердження університетського статуту, який надавав вищій школі деякої автономії.
- 1863** Дозвіл заснованим у Франції французьким акціонерним (анонімним) компаніям, товариствам та ін. користуватись у Росії усіма їх правами, підлягаючи російським законам.
- 1863** Організація громадських банків у Глухові Чернігівської губ., в Кременчуку Полтавської губ. і Єлисаветграді Херсонської губ.
- 1863** Видання урядом „Положення про громадське управління м. Одеси“.
- 1863** Затвердження положення про формування в Полтавській і Чернігівській губ. кінних малоросійських козацьких полків.
- 1863** Затвердження статуту Товариства Одесько-Київської залізниці.
- 1863** Передача цензурних комітетів і окремих цензорів з Міністерства народної освіти в відання Міністерства внутрішніх справ.
- 1863** Заснування Всенімецького робітничого союзу.
- 1864** Царський указ про введення в дію в 33 губерніях
(1 січня) Європейської Росії положення про земські установи.
- 1864** Початок видання в Києві російською мовою газети
(липень) „Киевлянин“, що пізніше став органом чорної сотні.
- 1864** Смерть Ф. Лассала.
(28 серпня н. ст.)
- 1864** Народження видатного українського письменника
(17 вересня н. ст.) Михайла Михайловича Коцюбинського (умер 25.IV н. ст. 1913 р.).
- 1864** Міжнародний мітинг у Сент-Мартінсхоллі в Лондоні, на якому Голен прочитав відозву французьких робітників. Заснування I Інтернаціоналу.
(28 вересня н. ст.)

- 1864—1872** Існування Міжнародного товариства робітників „І интернаціонал“.
- 1864** Народження українського революційного письменника Павла Арсеновича Грабовського (умер в 1902 р.).
- 1864** Судова реформа. Введення нових судових статутів, адвокатури, суду присяжних, гласності суду та ін.
- 1864** Затвердження урядом положення про гірничий промисел у Землі війська Донського.
- 1864** Розстрочення на 37 років боргів кредитним установам, не виплачених з викупних позик.
- 1864** Встановлення порядку остаточного відокремлення селянських угідь від поміщицької землі в Київській, Подільській і Волинській губ.
- 1864** Заборона євреям купувати землю в Київському генерал-губернаторстві.
- 1864** Затвердження статуту земського банку в Херсонській губ.
- 1864** Організація громадських банків у Миколаєві, в Ольвіополі Херсонської губ. і в Черкасах Київської губ.
- 1864** Видання положення про початкові школи і статуту гімназій.
- 1864** Опублікування положення про розпуск малоросійських кінних козацьких полків Чернігівської і Полтавської губ.
- 1864** Остаточне підкорення Росією всього західного Кавказу.
- 1865** Смерть українського письменника Петра Петровича Гулака-Артемовського (народився в 1790 р.).
- 1865** Остаточне закінчення К. Марксом чорнового рукопису трьох томів „Капіталу“.
- 1865** Організація громадських банків в Старобільську Харківської губ. і в Кролівці Чернігівської губ.
- 1865** Затвердження статуту Полтавського сільськогосподарського товариства.
- 1865** Відкриття селянами в с. Черкаському (Донецький басейн) шарів кам'яного вугілля.
- 1865** Дозвіл бельгійським акціонерним (анонімним) товариствам користуватись у Росії, з умовою взаємності для російських товариств у Бельгії, всіма їх правами

і надання міністрові закордонних справ права укла-
дати такі ж умови з іншими державами.

1865 Організація секцій I Інтернаціоналу у Франції, Ан-
глії, Швейцарії і Бельгії.

1866 (4 квітня) Постріл Д. В. Каракозова в Петербурзі в царя
Олександра II.

1866 Урядове розпорядження цензурним комітетам про
заборону видавати популярну літературу україн-
ською мовою і про вилучення української літера-
тури, що вийшла в 1865 р.

1866—1867 Утворення Північнонімецького союзу.

1866 Австро-пруська війна. Празький мир.

1866 Проведення через Атлантичний океан кабеля, спо-
лучаючого Європу і Америку.

1866 Утворення в США „Національного робітничого
союзу“, який вирішив зв'язатися з I інтернаціоналом.

1866 Відкриття покладів залізної руди в Кривому Розі.

1866 Організація громадських банків у Харкові, Біло-
піллі Харківської губ. і в Лубнах Полтавської губ.

1866 Затвердження статуту Харківського товариства
взаємного кредиту.

1866 Заснування в Харкові і Єлисаветграді споживчих
товариств.

1866 Відкриття в Києві публічної бібліотеки.

1866 Збудування військовою комісією під головуванням
генерала Тотлебена першого аеростата в Росії.

1867 (вересень) Вихід з друку першого тому „Капіталу“ в кілько-
сті 1000 екземплярів.

1867 Ліквідація Акціонерного товариства Одесько-Дні-
стровського водогону.

1867 Організація громадських банків у Маріуполі Кате-
ринославської губ., Очакові Херсонської губ., Ти-
располі Херсонської губ.

1867 Початок переозброєння всієї польової артилерії ро-
сійської армії нарізними, заряджуваними з казни,
гарматами.

1868 (28 березня н. ст.) Народження в нижньому Новгороді (тепер м. Горь-
кий) Олексія Максимовича Горького (Пешкова)
(умертвлений троцькістсько-бухарінськими банди-
тами в 1936 р.).

- 1868** (18 квітня) Затвердження договору між урядом і Юзом про утворення Новоросійського товариства кам'яновугільного, залізного і рейкового виробництва.
- 1868** (16 квітня н. ст.) Смерть революційного публіциста і критика Дмитра Івановича Пісарєва (народився в 1840 р.).
- 1868** (жовтень) Одержання К. Марксом першого листа від Н. Ф. Даниельсона (Николая — она) з повідомленням, що „Капітал“ перекладається на російську мову.
- 1868** Затвердження статуту Одеського акціонерного товариства газового освітлення.
- 1868** Укладення договорів на будівництво Курсько-Харківської і Харківсько-Азовської залізниць.
- 1868** Укладення урядом концесії на залізницю від Харкова до Кременчука.
- 1868** Затвердження статуту Київського міського товариства взаємного кредиту.
- 1868** Затвердження статуту Харківської біржі.
- 1868** Організація громадських банків у Слав'янську, Сумах Харківської губ., в Григоріополі і Новомиргороді Херсонської губ.
- 1868** Відкриття в Полтаві і Миколаєві відділів Державного банку.
- 1868—1871** Будування Козлово-Воронезько-Ростовської залізниці.
- 1869** Будування Курсько-Харківсько-Азовської залізниці.
- 1869** Організація земських установ у Маріупольському повіті Катеринославської губ.
- 1869** Відновлення після перерви (1864—1868) діяльності київської „Громади“. В склад громади входили М. П. Драгоманов, М. В. Лисенко, В. Б. Антонович та ін.
- 1869** Організація громадського банку в Новгород-Сіверську Чернігівської губ.
- 1869** Затвердження статуту Товариства мінеральних вод коло Харкова в хут. Березовому.
- 1869—1870** Робота етнографічно-статистичної експедиції Географічного товариства. На чолі комісії стояв П. П. Чубинський. Результатом роботи були „Труди експедиции“ в 7 томах.
- 1869** Вихід книги Н. Флеровського (Берві) „Положение рабочего класса в России“.

- 1869** Ейзенахський конгрес. Заснування в Німеччині соціал-демократичної робітничої партії.
- 1869** Відкриття Суецького каналу (почав будуватись в 1859 р.).
- 1869** Розроблений Д. І. Менделєєвим періодичний закон хімічних елементів.
- 1870** Смерть О. І. Герцена (народився в 1812 р.).
(20 січня н. ст.)
- 1870** Прийняття російської секції в I Інтернаціонал.
(10 березня н. ст.)
- 1870** Прокламація К. Маркса до членів російської секції I Інтернаціоналу.
(24 березня н. ст.)
- 1870** Перший з'їзд у Петербурзі фабрикантів, заводчиків і осіб, що цікавляться російською промисловістю.
(18 травня — 16 червня)
- 1870** Народження в Сибірську Володимира Ільча Ульянова-Леніна.
(22 квітня н. ст.)
- 1870** Седанська битва. Капітуляція Наполеона III і армії генерала Мак-Магона.
(1—2 вересня н. ст.)
- 1870—1917** Існування жіночої недільної школи в Харкові.
- 1870** Затвердження статуту Товариства взаємного кредиту прикажчиків в Харкові.
- ✓ 1870** Селянські заворушення в м-ку Шендерівці Канівського повіту Київської губ.
- 1870** Забастовка друкарів у Львові.
- 1870** Народження Рози Люксембург (убита шейдеманівцями 15 січня 1919 р.).
- 1870—1871** Франко-Прусська війна.
- 1870** Початок проведення міської реформи, що давала міському самоврядуванню деяку самостійність у розв'язанні господарських питань.
- 1870** Початок будівництва чавунно-ливарного заводу І. І. Юза (Юзовка Катеринославської губ.).
- 1871** Паризька Комуна.
(18 березня — 30 травня н. ст.)
- 1871** Єврейський погром в Одесі.
(березень)
- 1871** Народження Карла Лібкнехта (убитий шейдеманівцями в січні 1919 р.).
(13 серпня н. ст.)
- 1871** Забастовка кравців у Львові.
- 1871** Затвердження статуту Харківсько-Азовського акціонерного товариства товарних складів під назвою „Пособие“.

- 1871 Затвердження статуту Товариства Києво-Брестської залізниці.
- 1871 Затвердження статуту Товариства Харківсько-Миколаївської залізниці.
- 1871 Затвердження статуту Одеського міського кредитного товариства.
- 1871 Затвердження статуту другого Харківського товариства взаємного кредиту.
- 1871 Перейменування Харківського міського громадського банку в міський купецький банк.
- 1871 Народження української письменниці Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач) (умерла в 1913 р.).
- 1871 Організація громадського банку в Змієві Харківської губ.
- 1871 Затвердження статуту Харківського земельного банку.
- 1871 Організація громадського банку в Катеринославі.
- 1871 Затвердження статуту Київського промислового банку.
- 1871 Введення нового, реакційнішого статуту чоловічих гімназій і прогімназій.
- 1871 Епідемія холери на Київщині.
- 1872 Одержання К. Марксом від Даніельсона примірника російського перекладу „Капіталу“, надрукованого в кінці березня в кількості 3000 екземплярів (поступив у продаж 9 квітня).
- 1872 Стихійні революційні виступи в Харкові. Губернатор і поліція втекли з міста.
- (початок квітня)
- (17—20 квітня)
- 1872 Затвердження статутів товариства Київського водопостачання і Київського газового товариства.
- 1872 Пуск у роботу металургійного заводу Новоросійського товариства.
- 1872 Затвердження статуту Товариства південноросійської кам'яновугільної промисловості.
- 1872 Затвердження статуту Акціонерного товариства Одеських куяльницько-хаджібейських соляних промислів.
- 1872 Затвердження статуту Азовського товариства рейкового заводу.

- 1872 Затвердження статуту Голубівського товариства кам'яновугільної промисловості.
- 1872 Організація Харківського акціонерного товариства пивоваріння під фірмою „Новая Бавария“.
- 1872 Дозвіл організаторам Акціонерного товариства для штучного зрошення полів і луків на півдні Росії провадити детальні розшуки.
- 1872 Затвердження статутів Полтавського і Київського земельних банків.
- 1872 Організація комерційного банку в Миколаєві.
- 1872 Опублікування статуту реальних училищ.
- 1872 Організація в Києві театрального гуртка (М. Старицький, В. Антонович, М. Лисенко) для постановки українських п'єс.
- 1872 Організація історичного товариства Нестора-літописця в Києві.
- 1872—1877 Вихід семитомного видання „Труды Этнографическо-статистической комиссии“ під редакцією Чубинського.
- 1872—1873 Збудування Харківсько-Миколаївської залізниці.
- 1872—1873 Союз трьох імператорів — Росії, Австро-Угорщини і Німеччини.
- 1873 Народження І. В. Бабушкіна — робітника-революціонера (убитий царським карним загоном в 1906 р.).
(1 січня)
- 1873 Організація громадських банків у Павлограді Катеринославської губ., в Олександрії Херсонської губ. і в Ніжині Чернігівської губ.
- 1873 Затвердження статуту Новоросійського будівельного товариства.
- 1873 Затвердження статуту Петро-Мар'ївського товариства кам'яновугільної промисловості.
- 1873 Дозвіл Товариству сприяння російській промисловості і торгівлі організувати відділ в Одесі.
- 1873 Затвердження статутів Харківських механічного і будівельного товариств.
- 1873 Будування Лозово-Севастопольської залізниці.
- 1873 Відкриття в Києві Південно-західного відділу Російського географічного товариства; в травні 1876 р воно було закрито урядом.

- 1873** Затвердження статуту Одеського товариства історії і древностей.
- 1873** Організація в Львові Наукового товариства ім. Шевченка.
- 1873** Смерть українського поета Степана Васильовича Руданського (народився в 1833 р.).
- 1874**
(1 січня) Видання маніфесту і статуту про загальну військову повинність, що касували попередню систему рекрутчини. Введення шестилітнього строку дійсної військової служби.
- 1874**
(17 травня н. ст.) Народження Анрі Барбюса (умер в 1935 р.).
- 1874** Заміна інституту мирових посередників повітовими в селянських справах присутствіями під головуванням предводителів дворянства.
- 1874** Затвердження статуту Одеського акціонерного товариства паперової фабрики.
- 1874** Дозвіл Азовському кам'яновугільному товариству (англійському) провадити роботи в Росії в галузі кам'яновугільної і гірничої промисловості.
- 1874** Організація в Харкові першого Акціонерного товариства металевих виробів.
- 1874** Перший з'їзд гірничих промисловців півдня Росії в Таганрозі.
- 1874** Скасування Новоросійського генерал-губернаторства.
- 1874** Третій археологічний з'їзд у Києві.
- 1874** Затвердження нового положення про початкові народні училища, яке передавало їх під догляд предводителів дворянства.
- 1874** Розкриття поліцією народницьких організацій в Харківській губ. — трьох гуртків революційної пропаганди; в Катеринославській губ. — бондарні, влаштованої пропагандистами і бібліотеки в Таганрозі, з якої розповсюджувалась революційна література; в Полтавській губ. — ферми на хуторі однієї поміщиці, де працювали члени київських і харківських гуртків; в Одесі — кузні, влаштованої пропагандистами, в Києві — гуртка „Київська Комуна“ (перед тим відбувся з'їзд гуртка, на якому вироблена програма); в Чернігівській губ. — гуртка і сільської школи

революційного напрямку; в Подільській губ. — сільських шкіл, відкритих для революційної пропаганди.

- 1875** Організація в Одесі „Південноросійського союзу робітників“. (Через 8—9 місяців організація була розгромлена царським урядом).
- 1875** Народження Михайла Івановича Калініна в с. Верхня
(20 листопада н. ст.) Тройця Корчевського повіту Тверської губ.
- 1875** Дозвіл французькому гірничому товариству провадити в Росії свої операції в кам'яновугільній і гірничій промисловості і набути у власність землі для копалень і для рейкової колії від копалень до Костянтинівської залізниці.
- 1875** Затвердження статуту Акціонерного товариства механічного і машинобудівного заводу Гульє Бланшар в Одесі.
- 1875** Організація відділу Товариства сприяння російському торговому мореплавству в Одесі.
- 1875** Збудування кінних залізниць в Одесі.
- 1875** Будування Костянтинівської залізниці.
- 1875** Влаштування поселень греків і вірмен у Маріупольському і Ростовському повітах Катеринославської губ.
- 1875** Винайдення телефону Беллем, Едіссоном та ін.
- 1876** Народження Володимира (Лудо) Захаровича Кецохелі в селищі Тквіаві Горійського повіту Тифліської губ. (убитий царським урядом 30 серпня 1903 р.).
(14 січня н. ст.)
- 1876** Підписання указу Олександра II в Емсі про заборону друкувати українською мовою літературу і ввозити українську літературу в Росію.
(18 травня)
- 1876** Секретний циркуляр начальника Головного управління в справах друку про заборону української літератури.
(5 червня)
- 1876** Демонстрація землевольців на Казанській площі в Петербурзі.
(6 грудня)
- 1876** Організація одеської „Громади“.
- 1876** Затвердження статуту Південноросійського гірничого товариства.
- 1876** Затвердження статуту Товариства першого антрациточавунотопного і залізобного заводу Д. А. Пастухова.

- 1876 Утворення організації революційного народництва „Земля і Воля“.
- 1876 Дозвіл урядом англійському акціонерному товариству одеських кінних залізниць діяти в Росії.
- 1876 Відкриття в Житомирі і Херсоні відділів Державного банку.
- 1876 Будування Фастівської залізниці.
- 1876—1879 Будування Донецької залізниці Зверево—Луганськ—Бахмут — Лисичанськ — Ясеїувата.
- 1876 Винайдення російським ученим Яблочковим джерела електричного світла „Свічка Яблочкова“.
- 1877 Процес „50-ти“ в Московському окружному суді.
(21 лютого—14 березня)
- ✓1877 Судовий процес „Південноросійського союзу робітників“ в Одесі.
(червень)
- 1877 Народження Ф. Е. Дзержинського (умер 20 лютого
(11 вересня н. ст.) 1926 р.).
- 1877—1878 „Процес 193-х“. Розгляд в „Особом присутствіи Правительствующего Сената“ в Петербурзі справи 193-х відданих до суду революційних пропагандистів.
(жовтень) (січень)
- 1877—1878 Війна Росії з Туреччиною.
- 1877 Селянські заворушення в селах Чигиринського повіту Київської губ. Арешт 950 селян.
- 1878 Процес Віри Засуліч у Петербурзькому окружному суді.
(квітень)
- 1878 Введення інституту урядників.
(9 липня)
- 1878 Утворення „Північного союзу російських робітників“ (Ст. Халтурін, В. Обнорський).
- 1878 Затвердження статуту Південно-західних залізниць.
- 1878 Опублікування указу про організацію Київського товариства взаємного торгово-промислового кредиту.
- 1878 Студентські заворушення в Харкові, що були початком студентських рухів у всіх університетських містах.
- 1879 Збройний опір народовольців у Києві під час трусу і арешту.
(11 лютого)
- 1879 Судовий процес київських народовольців.
(гравень)

- 1879 Справа чигиринських селян у Києві. Судилось 50
(8 червня) селян Чигиринського повіту, що брали участь у змові, організованій Дейчем і Стефановичем.
- 1879 З'їзд „Землі і Волі“ в Липецьку Тамбовської губ.
(17–21 червня) Розкол „Землі і Волі“ на „Народну Волю“ і „Чорний Переділ“.
- 1879 З'їзд „Народної Волі“ в Воронежі.
- (21–24 червня) 1879 Припинення діяльності українських просвітних організацій „Громади“ в Києві і Одесі.
(липень)
- 1879 Народження Йосифа Віссаріоновича Сталіна в м. Горі
(21 грудня н. ст.) (Грузія).
- 1879 Указ про надзвичайні тимчасові заходи. Затвердження тимчасових генерал-губернаторів: в Одесі — Тотлебена, в Харкові — Лоріс-Мелікова.
- 1879 Указ про строк введення судових статутів 20 листопада 1864 р. в повному обсягу в губерніях Київській, Волинській і Подільській.
- 1879 Вихід першого і другого номерів „Народной воли“.
(кінець року)
- 1880 Початок видання органу гірничих промисловців півдня Росії „Южнорусский горный листок“, який в 1888 р. почав виходити під назвою „Горнозаводский листок“.
- 1880 Утворення „Південноросійського робітничого союзу“ в Києві.
- 1880 „Процес 18-ти“ в Одесі.
(26 березня)
- 1880 Початок виходу „Рабочей газеты“ — органу народо-вольців Петербурга.
(грудень)
- 1880 Початок утворення військових організацій, що групувались навколо Виконавчого Комітету „Народної Волі“.
- 1880 Вистави українських п'єс в театрах Херсона, Єлисаветграда і Одеси.
- 1880 5-й з'їзд гірничих промисловців півдня Росії в Харкові. Всі дальші з'їзди також відбувались у Харкові.
- 1880 Відкриття відділу Державного банку в Бердянську.
- 1880 Надання фабрикантам права встановлювати спеціальні поліційні посади при фабриках.
- 1880 Організація в Харкові історичного архіва.

- 1880—1884** Будівання Катерининської залізниці.
- 1880-ті роки** Підсилене переселення селян з Полтавської, Чернігівської і Харківської губ. у Сибір.
- 1880-ті роки** Гастролі українського театру в містах Росії.
- 1881** (липень) Арешт у Києві членів „Південноросійського робітничого союзу“.
- 1881** (4 лютого н. ст.) Народження Кліма Єфремовича Ворошилова в с. Верхньому Бахмутського повіту Катеринославської губ.
- 1881** Страта царя Олександра II.
- 1881** (1 березня) Процес у справі 1 березня в „Особом присутствии“ сенату. Засудження до смертної кари А. І. Желябова, С. Л. Перовської, М. І. Кібальчича, Гесі Гельфман, Тимофія Михайлова, Миколи Рисакова.
- 1881** (липень) Хвиля погромів, організованих урядом прот єврейського населення на Україні. Протягом місяця були погромлені понад 150 пунктів.
- 1881** (16 квітня) Погром в Єлисаветграді, що був початком хвилі погромів, організованих царським урядом.
- 1881** (26 квітня) Погром у Києві, що тривав до 28 квітня і в наслідок якого були цілком зруйновані квартали єврейської бідноти. Погроми в Боярці, Василькові, Білій Церкві і Жмеринці.
- 1881** (серпень) Спроби учнівської молоді Катеринослава поширити революційні відозви.
- 1881** Погром в Одесі.
- 1881** (3—4 травня) Початок процесу другого „Південноросійського робітничого союзу“ в Києві.
- 1881** (26 травня) Погром у Ніжині.
- 1881** (20 липня) Затвердження Олександром III „Положення про підсилену і надзвичайну охорону“, що передавала в руки царської адміністрації диктаторські повноваження.
- 1881** Розгляд жандармерією справ про робітничо-революційні гуртки в Києві, Одесі та інших містах.
- 1881** Затвердження статутів Товариства цукрового заводу Роттермунд і Вейсе і Товариства Житинського рафінадного заводу.

- 1881 Допущення урядом до діяльності в Росії Французького акціонерного товариства криворізьких залізних руд.
- 1881 Вистави в Єлисаветграді українських п'ес з участю М. Кропівницького і М. Садовського.
- 1881—1919 Видання в Харкові буржуазної газети „Южный край“.
- 1882 Написання К. Марксом і Ф. Енгельсом передмови до нового російського перекладу „Комуністичного маніфесту“, яку відправляють 23 січня П. Лаврову.
(21 січня)
- 1882 Народження українського письменника А. Ю. Тесленка (умер 14 червня 1911 р.).
(18 лютого н. ст.)
- 1882 Убивство в Одесі Желваковим і Халтуріним військового прокурора Стрельнікова.
(18 березня)
- 1882 Страта царським урядом Степана Халтуріна і Миколи Желвакова в Одесі.
(22 березня)
- 1882 Початок у військово-окружному суді в Одесі „процесу 23-х“, обвинувачуваних у належності до партії „Народної волі“.
(26 березня)
- 1882 Смерть ученого Чарльз Дарвіна (народився в 1809 р.).
(19 квітня н. ст.)
- 1882 Видання урядом так званих „Тимчасових правил“, за якими заборонялось євреям оселятись і жити в сільських місцевостях смуги осілості.
(3 травня)
- 1882 Видання закону про обмеження дитячої праці на фабриках і заводях.
(липень)
- 1882 Затвердження „Тимчасових правил“ про друк, які надавали нараді чотирьох міністрів права закривати періодичні видання.
- 1882 Організація селянського банку і його філій на Україні.
- 1882 Приєднання до Київського генерал-губернаторства Чернігівської губернії.
- 1882 Затвердження статуту Макіївського гірничого товариства.
- 1882—1906 Видання в Києві історичного журналу „Киевская старина“.
- 1882 Утворення в Києві постійного українського театру. Організаторами були Кропівницький, Сафсаганський, Заньковецька. В 1883 р. — директор театру М. М. Старицький.

- 1882 Укладення потрійного Союзу — Німеччина, Австро-Угорщина і Італія.
- 1882 Відкриття Кохом бацили — збудника туберкульозу „кохівської палички“.
- 1883 Арешт Віри Фігнер і розгром народовольських організацій в Харкові.
- 1883 Народження в с. Глебові Курської губ. Федора Андрійовича Сергеева (Артема) — одного з діячів більшовицької партії (загинув під час залізничної катастрофи 21 липня 1921 р.).
- 1883 Смерть К. Маркса в Лондоні.
- (14 березня н. ст.) 1883 Випуск революційними гуртками Немирівської гімназії гектографованого журналу „Ученическая мысль“, у виданні якого брали участь Лук'ян Мельников і Феофан Ковальський.
- 1883 Розгляд в Київському військово-окружному суді справи головних проводирів київських робітничих гуртків (7 чол.).
- 1883 Смерть російського письменника І. С. Тургенева (народився в 1818 р.).
- (3 вересня н. ст.) 1883 Стачка робітників Степанівського цукрового заводу Брацлавського повіту Подільської губ.
- (11 жовтня) 1883 Захоплення поліцією в Одесі „летучої друкарні“ „Народної волі“.
- 1883 Організація Г. Плехановим в Женеві (Швейцарія) марксистської групи „Освобождение труда“.
- 1883 Заборона київським губернатором Дрентельном ставити українські п'єси в Київській, Подільській і Волинській губ.
- 1883 Затвердження статуту Донецького гірничого товариства Я. М. Хлитчів і сини.
- 1883 Затвердження статуту Новоросійського промислового товариства в Одесі.
- 1883 Опублікування положення Комітету міністрів про перетворення Луганська в повітове місто.
- 1883 Утворення Південно-західної гірничої округи.
- 1883 Затвердження статутів товариств Носковецького і Черкаського цукрових заводів.
- 1883 Відкриття в Ромнах і в Кременчуку відділів Державного банку.

- 1883 Відкриття в Херсоні відділу селянського поземельного банку.
- 1883 Дозвіл Товариству сприяння російській промисловості і торгівлі відкрити відділ у Харкові.
- 1883 Організація Благоевського гуртка в Петербурзі („партія російських соціал-демократів“).
- (березень) 1884 Захоплення поліцією в Києві двох друкарень „Народної волі“.
- (21 квітня) 1884 Стачка робітників майстерень Харківсько-Миколаївської залізниці при Полтавському вокзалі.
- (друга половина) 1884 Спроби відновити народовольські організації в Харкові, Одесі, Петербурзі та в інших містах імперії.
- (12 червня) 1884 Видання „Правил про фабричну інспекцію“.
- (7 червня) 1884 Студентські заворушення в Київському університеті з приводу святкування 50-літнього ювілею університету.
- 1884 Селянські заворушення в маєтку Кочубея в Кролевецькому повіті Чернігівської губ. Заворушення в Золотоніському повіті Полтавської губ. і в селах Катеринославської і Чернігівської губ.
- 1884 Введення реакційного університетського статуту, що ліквідував рештки університетської автономії.
- 1884 Смерть українського етнографа П. П. Чубинського (народ вся в 1839 р.).
- 1884 Допущення урядом до діяльності в Росії Акціонерного товариства для розробки кам'яної солі і натуральної соди.
- 1884 Затвердження статуту Гірничого товариства Донецького басейну.
- 1884 Відкриття в Городні відділу Державного банку.
- (січень) 1885 Стачка ткачів на фабриці Морозова в с. Нікольському Владимирської губ. Керівники стачки — Мойсеєнко і Волков. Наслідком стачки був фабричний закон 1886 р.
- (12 лютого н. ст.) 1885 Народження М. В. Фрунзе в м. Пишпек Семіренської обл. (умер в 1925 р.)
- (0 червня) 1885 Вирок Харківського військового окружного суду над Саулом Лисянським, засудженим до смертної кари. Вирок виконано 20 червня 1885 р.

- 1885 Забастовка робітників майстерень на ст. Олександрівськ Лозово-Севастопольської залізниці.
(19 червня)
- 1885 Перше удале щеплення, зроблене Луї Пастером
(24 червня н. ст.) проти сказу.
- 1885 Одержання інженером Даймлером патента на перший механічний екіпаж з бензиновим двигуном (автомобіль).
(17 серпня)
- 1885 Відкриття Технологічного інституту в Харкові.
(15 вересня)
- 1885 Селянські заворушення в с. Попельному Подільської губ. Заарештовано 34 чол.
- 1885 Смерть історика Миколи Івановича Костомарова (народився в 1817 р.).
- 1885 Організація в Маріуполі відділу Товариства сприяння російській промисловості і торгівлі.
- 1885 Затвердження статуту Київського пивоварного товариства „Киевская Бавария“.
- 1885 Початок операцій Харківського відділу селянського поземельного банку.
- 1885 Перший з'їзд російських лікарів в пам'ять Пірогова.
- 1885 Організація дворянського банку.
- 1885 • Відкриття марганцевої руди в Катеринославській губ.
- 1886 Народження в Уржумі Вятської губ. Сергія Миновича Кірова (убитий троцькістсько-бухарінськими бандитами 1 грудня 1934 р.).
(27 березня н. ст.)
- 1886 Народження Ернста Тельмана.
(16 квітня н. ст.)
- 1886 Введення фабричного закону, регламентуючого робочий день і підпорядковуючого фабричні підприємства наглядові фабричної інспекції.
(3 червня)
- 1886 Стачка робітників на Черкаському рафінадному заводі.
(9 липня)
- 1886 Відкриття громадської бібліотеки в Харкові.
(26 вересня)
- 1886 Народження Г. К. Орджонікідзе (умер 18 лютого 1937 р.).
(28 жовтня н. ст.)
- 1886 Стачка портових робітників в Одесі.
(жовтень)
- 1887 Народження в с. Будайка Чебоксарського повіту (чувашська АРСР) Василя Івановича Чапаєва—героя громадянської війни (загинув у 1919 р.).
(28 січня н. ст.)

- 1887** Заворушення робітників на вугільних копальнях орендатора А. Х. Іванова коло ст. Юзово. (лютий)
- 1887** Замах групи А. Ульянова на Олександра III. Неудача і арешт всієї групи. (1 березня)
- 1887** Стачка і виступи робітників на рудниках Південно-російського гірничого і промислового товариства в Бахмутському повіті недалеко від Юзівки. (травень)
- 1887** Народження Григорія Івановича Котовського — героя громадянської війни (убитий ворогом народу в 1925 р.). (12 червня)
- 1887** Урядовий циркуляр про заборону приймати в середню школу „кухарчиних дітей“, дітей прачок, прислуги тощо. (18 червня)
- 1887** Циркуляр міністра освіти про обмеження прийому, в середні і вищі школи єврейських дітей до 10% в смузі осілості, 5% поза смугою осілості і 3% в обох столицях відносно всього числа вступаючих. (липень)
- 1887** Стачка в Харкові робітників головних майстерень Курсько-Харківсько-Азовської залізниці. (20 серпня)
- 1887** Опублікування положення Комітету міністрів, затвердженого Олександром III, про продовження на 3 роки підсиленої охорони в губерніях Петербурзькій, Московській, Харківській, Полтавській, Чернігівській, Київській, Волинській, Подільській, Херсонській та ін. (вересень)
- 1887** Введення урядом пільгового тарифу на чавун і залізо.
- 1887** Приєднання Таганрогського градоначальства і Ростовського повіту Катеринославської губ. до Облесті війська Донського.
- 1887** Закриття урядом казенного Луганського ливарного заводу.
- 1888** Стачка робітників на заводі Классена в Мелітополі. (30 січня)
- 1888** Народження в Омську Валеріана Володимировича Куйбишева (умертвлений троцькістсько-бухарінськими бандитами в 1935 р.). (6 червня н. ст.)
- 1888** Заворушення суднових робітників у Києві. (листопад)
- 1888** Збудування в Катеринославі Брянського заводу (тепер металургійний завод ім. Петровського в Дніпропетровську).

- 1888 Існування трьох українських труп — Кропівницького Саксаганського і Садовського.
- 1888 Смерть відомого російського мандрівника П. М. (1 листопада н. ст.) Пржевальського (народився в 1839 р.).
- 1888 Відкриття в Києві пам'ятника Богдану Хмельницькому.
- 1889 Постанова першого міжнародного соціалістичного (14 червня) конгресу про оголошення 1 травня днем пролетарської солідарності.
- 1889—1914 Існування міжнародного об'єднання робітничих організацій II інтернаціоналу.
- 1889 Скасування мирового суду і введення інституту (12 червня) земських начальників, в відання яких були передані селянські управи.
- 1889 Заворушення робітників механічно-столярного заводу І. Зелінгера в Києві.
- 1889 Смерть М. Г. Чернишевського (народився в 1828 р.). (29 жовтня)
- 1889 Затвердження статуту Голубівського Берестово-Богодухівського гірничого товариства.
- 1889 Пуск дніпровського заводу Південнодніпровського товариства в Кам'янському (тепер завод ім. Держинського).
- 1890 Народження в с. Кукарці Вятської губ. В. М. Молотова — голови Раднаркому СРСР. (9 березня н. ст.)
- 1890 Стачка робітників одеських майстерень Південно-західної залізниці. (11 березня)
- 1890 Вперше робітники Галичини святкували 1-е травня.
- 1890 Видання „Положення про губернські і повітові земські установи“, яке підсилювало кріпосницькі і поліційні елементи в земських установах. (12 червня)
- 1890 Затвердження статуту Донецького кам'яновугільного товариства Коренів і Шпілов.
- 1890 Організація радикальної партії в Галичині
- 1891 Перше організоване святкування 1 травня російськими робітниками (Петербург). (травень)
- 1891 Стачка робітників залізничних майстерень і депо-при ст. Полтава. (1 серпня)
- 1891 Убивство царським урядом ткача Петра Олексійовича Алексеєва. (23 серпня н. ст.)

- 1891—1892** Голод, що охопив 30 мільйонів чол., виводить російське суспільство з пасивного стану, збуджує скрізь опозиційний і революційний настрій.
- 1891** Існування в Одесі марксистського гуртка.
- 1891** Смерть О. А. Потєбні — українського філолога, літератора і етнографа (народився в 1835 р.).
- 1891** Затвердження урядом правил про школи грамоти, за якими школи передавались у відання духівництва.
- 1892** (березень) Стачка робітників металургійного заводу в Кам'янському.
- 1892** (травень) Заворушення робітників у Макіївці.
- 1892** (серпень) Так званий „холерний бунт“ у Юзівці.
- 1892** Стачка робітників залізничних майстерень Курсько-Харківсько-Севастопольської залізниці.
- 1892** Пуск Гданцівського заводу Криворізького товариства.
- 1892** Введення Міністерством внутрішніх справ для євреїв процентної норми в усіх підвідомчих йому учбових закладах (фельдшерські, зуболікарські та ін. школи).
- 1892** Контрреформа „Городового положення“, що підсилювала адміністративну опіку над органами міського самоврядування.
- 1892** Епідемія холери на Київщині.
- 1892** (кінець) Початок видання в Львові „Записок наукового товариства ім. Шевченка“.
- 1893** Стачка робітників харківських залізничних майстерень.
- 1893** (23 лютого—1 березня) Підписання договору про франко-російський союз.
- 1893** (27 грудня) Народження в с. Кабани Київської губ. Лазаря (22 листопада н. ст.) Мойсеевича Кагановича.
- 1893** Заворушення робітників у Петербурзі, Харкові, Ростові-на-Дону.
- 1893** Забастовка будівельних робітників у Львові.
- 1893** Смерть українського поета Леоніда Івановича Глібова (народився в 1827 р.).
- 1894** (весна—літо) Написання В. І. Леніним роботи „Що таке друзі народу і як вони воюють проти соціал-демократів“, спрямованої проти народників.

- 1894 Стачка портових робітників в Одесі. Арешт 130
(7 червня) чол.
- 1894 Стачка робітників Голубівського рудника Славяно-
(8—13 червня) сербського повіту Катеринославської губ.
- 1894 Народження поета В. В. Маяковського (умер в
(19 липня н. ст.) 1930 р.).
- 1894 Організація Київського робітничого комітету на
чолі з Ювеналієм Мельниковим.
- 1894—1895 Організація перших соціал-демократичних гуртків
у Харкові.
- 1894 Існування соціал-демократичних гуртків в Одесі се-
ред машиністів і слюсарів, ремісників, матросів, ко-
чегарів, робітників залізничних майстерень, шев-
ців на Молдаванці, будівельних робітників.
- 1894 Пуск Дружківського заводу Донецького товариства.
- 1894 Затвердження статуту Міловицьких кам'яновугіль-
них копалин і заводів.
- 1894 Затвердження статуту Акціонерного товариства
Проскурівського пісочно-рафінадного цукрового за-
воду С. Г. Маранца.
- 1894 Приєднання Донецької залізниці до Курсько-Хар-
ківсько-Азовської і Катерининської залізниці.
- 1894 Викуп урядом Курсько-Харківсько-Азовської заліз-
ниці.
- 1894 Затвердження статуту Товариства Харківсько-Ро-
мановських цукрових заводів.
- 1894 Відкриття відділів Державного банку в Чернігові,
Юзівці, Єлисаветграді.
- 1895 Стачка робітників Альбертовського рудника коло
(1—4 травня) Горлівки Бахмутського повіту.
- 1895 Ленін очолює Центральну організацію соціал-демо-
(жовтень—грудень) кратів у Петербурзі, названу „Петербурзьким со-
юзом боротьби за визволення робітничого класу“.
- 1895—1896 Організація робітничих гуртків у Катеринославі
і в с. Камянському.
- 1895 Смерть Фрідріха Енгельса.
(5 серпня н. ст.)
- 1895 Смерть у Софії українського буржуазного громад-
ського діяча М. П. Драгоманова (народився в
1841 р.)

- 1895 Народження Миколи Олександровича Щорса — ге-
(25 травня н. ст.) роя громадянської війни (загинув в 1919 р.)
- 1895 Арешт основної керівної групи членів „Петербурзь-
(8—9 грудня) кого союзу боротьби за визволення робітничого класу“.
- 1895 Затвердження статуту Донецько-Юр'ївського мета-
лургійного товариства.
- 1895 Затвердження статуту Товариства Дебальцівського
механічного заводу.
- 1895 Затвердження статуту Російсько-Донецького това-
риства кам'яновугільної і заводської промисловості.
- 1895 Організація Південноросійського Азовського мета-
лургійного товариства і затвердження його ста-
туту.
- 1895 Будівання в с. Василівці Слав'яносербського по-
віту Катеринославської губ. металургійного заводу
Донецько-Юр'ївського товариства.
- 1895 Затвердження статуту Російсько-бельгійського мета-
лургійного товариства.
- 1895 Затвердження статуту Російського паровозобудів-
ного і механічного товариства.
- 1895 Запатентування першого кіноапарату Луї Люм'єра.
- 1895 Відкриття А. Поповим радіотелеграфа.
- 1896 Народження в м. Маріуполі А. А. Жданова — члена
(26 лютого н. ст.) політбюро ЦК ВКП(б).
- 1896 Опублікування нових правил проти виникнення за-
(29 квітня) бастовок сільськогосподарських робітників.
- 1896 Катастрофа на Ходинському полі в Москві під час
(18 травня) коронації Миколи II. Було затоптано близько 4 тис.
чол.
- 1896 Перша участь делегації від російських робітників
(16—20 липня) у міжнародному соціалістичному конгресі в Лон-
доні.
- 1896 Перші демонстрації кінофільмів в Росії.
- 1896 Початок будівання в Луганську паровозобудівного
заводу Гартмана (закінчений в 1900 р.).
- 1896 Утворення в Чернігові Губернської архівної ко-
місії.
- 1897 Перший всенародний перепис в Росії.
(28 січня)

- 1897** Стачка на механічному заводі Греттера в Києві.
(лютий)
- 1897** Спроба київської с.-д. групи „Рабочее дело“ в кон-
(17—30 березня) такті з петербурзькою, віленською, московською і іваново-вознесенською організаціями скликати соціал-демократичний з'їзд у Києві. Через недостатнє число прибулих делегатів було ухвалено вважати київську нараду конференцією.
- 1897** Об'єднання київських соціал-демократичних груп
(весна) „Союз боротьби за визволення робітничого класу“.
- 1897** Стачки в Петербурзі 1896—1897 рр., організовані
(2 червня) „Союзом боротьби за визволення робітничого класу“, примусили уряд видати так званий закон 2 червня, „обмежуючий“ нормальний робочий день 11¹/₂ годинами.
- 1897** Вихід першого номера „Рабочей газеты“ — органу
(1 серпня) київської соціал-демократичної організації. № 2 вийшов у грудні.
- 1897** Перший з'їзд єврейських соціал-демократичних ор-
(25 вересня) ганізацій у Вільні і заснування загального єврейського робітничого союзу „Бунд“.
- 1897** Об'єднання соціал-демократичної групи Катерино-
(грудень) слава в одну організацію „Катеринославський союз боротьби за визволення робітничого класу“.
- 1897** Введення в Росії фабричної інспекції.
- 1897** Недород в 47 губерніях Росії.
- 1897** Будування залізниці Луганськ—Мілерово.
- 1897** Укладення Австро-Російської угоди в балканських справах.
- 1897** Смерть П. А. Куліша — українського письменника і критика (народився в 1819 р.).
- 1898** Перший з'їзд РСДРП в Мінську.
(1—3 березня)
- 1898** Арешт друкарні „Рабочей газеты“ в Катеринославі.
(10 березня) Тоді ж заарештована с.-д. організація.
- 1898** Арешт майже всіх учасників I з'їзду РСДРП,
(11—12 березня) редакції партійного органу, друкарні і багатьох членів місцевих організацій.
- 1898** Стачка робітників Франко-Російського заводу в Кате-
(березень) ринославі.

- 1898** (травень) Революційні виступи робітників Брянського заводу в Катеринославі.
- 1898** (травень) Розгром селянами с. Золотої Балки Херсонської губ. поміщицького маєтку.
- 1898** (27 травня н. ст.) Смерть Якова Івановича Щеголева — українського поета (народився в 1824 р.).
- 1898** (червень) Заворушення робітників на Дніпровському заводі. Відмовлення підписати нові розрахункові книжки.
- 1898** Організація Донського комітету РСДРП.
- 1898** Організація К. Є. Ворошиловим революційного гуртка робітників на заводі „Дюмо“ в Алчевську.
- 1898** Пуск доменного заводу Товариства доменних печей і фабрик на Ольховій.
- 1898** Перевезення з Америки в Маріуполь частин трубо-прокатного заводу.
- 1898** Відкриття Політехнічного інституту в Києві.
- 1898** Об'єднання труп Саксаганського і Садовського в Києві.
- 1898** Заснування Московського Художнього Академічного театру.
- 1898—1914** Видання „Літературно-наукового вісника“ — щомісячного журналу. Почав виходити у Львові в 1898 р. під редакцією Івана Франка. З 1907 р. видання журналу було перенесено в Київ, де виходив аж до 1914 р.
- 1898** Новий сильний неврожай в Росії.
- 1899** (1 лютого) Публікування закону про спеціальний інститут поліційного нагляду над фабрично-заводським населенням.
- 1899** (8 лютого) Побиття студентів і початок студентських заворушень в Петербурзі.
- 1899** (березень) Вихід з друку книги В. І. Леніна „Розвиток капіталізму в Росії“.
- 1899** (квітень) Забастовка в університеті і інших вищих учбових закладах Харкова.
- 1899** (червень) Стачка робітників залізничних майстерень в Катеринославі.
- 1899** (липень) Організація Бабушкіним соціал-демократичного гуртка „Начало“ з Катеринославських робітників. Гур-

ток виріс і був поділений на два — „Начало“ і „Рассвет“. Одночасно в посаді Амур, поблизу Катеринослава, Бабушкіним також був організований гурток робітників.

1899 (14 липня) Стачки робітників на заводах „Провіданс“ і Нікдполь-Маріупольського товариства.

1899 (29 липня) Затвердження урядом „Тимчасових правил“ про віддачу студентів в солдати „за учинення скопом беспорядков“.

1899 (дистопад) Стачка на суднобудівних механічних заводах Миколаєва.

1899 Організація Харківського комітету Російської соціал-демократичної робітничої партії, а при ньому Харківського комітету допомоги політичним засланням і в'язням.

1899 (кінець року) Складання Київським комітетом РСДРП „Profession de foi“, в якому викладені погляди в душі економізму.

1899 Утворення соціал-демократичної партії в Галичині.

1899 Закінчення будівництва заводу „Русский провиданс“.

1899 Організація письменниками Петербурга кампанії за спорудження пам'ятників Белінському і Шевченкові. Спорудження пам'ятників уряд заборонив.

1899 Затвердження умов діяльності в Росії Бельгійського акціонерного товариства під назвою „Анонімне товариство бельгійських доменних печей“.

1899 Затвердження умов діяльності в Росії Бельгійського акціонерного товариства під назвою: „Бельгійське анонімне товариство механічного заводу в Харцизьку“.

1899 Затвердження умов діяльності в Росії Французького акціонерного товариства під назвою: „Анонімне товариство металургійної промисловості в Росії“.

1899 Затвердження умов діяльності Німецького акціонерного товариства під назвою: „Акціонерне (анонімне) товариство російської гірничо-заводської промисловості“.

1899 Затвердження умов діяльності Бельгійського акціонерного товариства під назвою: „Анонімне товари-

ство трамкарів і громадських карет в Одесі і Росії“.

1899 Затвердження статуту Товариства Вовчанського цукрозаводу.

1899 Затвердження статуту Товариства Барського пісочно-рафінадного цукрозаводу.

1899 Затвердження статуту Кримсько-Донецького товариства кам'яновугільної і гірничої промисловості.

1899 Затвердження статуту Товариства Донецького цементного заводу і виробництва інших будівельних матеріалів.

1899 Затвердження статуту Товариства Дніпровського хімічного і електролітичного заводу.

1899 Затвердження статуту Товариства виробництва сільськогосподарських машин і технічних виробів і торгівлі ними Фільверт і Дедіна.

1899 Затвердження статуту Харківського товариства цегельно-вогнетривких виробництв.

1899 Затвердження статуту Товариства Київського машинобудівного і котельного заводу Гретер і Криванек.

1899 Відкриття вищого гірничого училища в Катеринославі.

1900 Економічний кризис, що почався у другій половині 1899 р.

1900—1903
(с.чень) (квітень) Видання соціал-демократичної газети „Южный рабочий“ — органу соціал-демократичної групи „Южный рабочий“. Друкувалася в підпільних друкарнях Катеринослава, Полтави, Херсона, Баку.

1900 Організація групи РСДРП в Луганську.

1900 Організація групи РСДРП в Бахмуті.

1900
(29 січня) Організація на Харківському студентському з'їзді української дрібно-буржуазної націоналістичної партії „РУП“.

1900 Студентська демонстрація в Харкові.

(лютий)

1900
(кінець лютого) Побачення В. І. Леніна в Москві з членом Катеринославського Комітету РСДРП І. Х. Лалаянцем, уповноваженим південноросійських організацій в справі переговорів з Леніним про участь Комітету в організації II з'їзду партії.

- 1900 Травневі демонстрації у Варшаві, Вільні, Домброві.
(1 травня)
- 1900 Перша політична демонстрація під час маївки в Харкові, в якій взяли участь близько 10 тис. робітників.
(1 травня)
- 1900 Забастовка кочегарів на Дніпровському заводі.
(15 травня)
- 1900—1901 Боксерське повстання. Війна європейських держав з Китаєм.
- 1900 Початок воєнних дій російської армії в Китаї.
(червень)
- 1900 Єврейський погром в Одесі.
(16—17 липня)
- 1900 Забастовка шахтарів Прохорівських рудників Донецького басейну, в якій взяли участь близько 1000 чоловік. Сутички з козаками. Заарештовано 300 робітників. Забастовка закінчилась частковою перемогою робітників.
(жовтень)
- 1900 Заворушення серед київських студентів.
(листопад—грудень)
- 1900 Політична демонстрація в Харкові перед редакцією реакційної газети „Южный Край“.
(1 грудня)
- 1900 Вихід першого номера Ленінської „Искры“.
(11 грудня)
- 1900 Затвердження статуту Харківського акціонерного товариства металевих виробів „Русский слесарь“.
- 1900 Затвердження статуту Товариства Київського чавуно-ливарного машинобудівного заводу М. К. Шиманського.
- 1900 Затвердження статуту Товариства Дніпровської бавовняної і ткацької мануфактури.
- 1900 Затвердження статуту Товариства Новоросійського чавуно-ливарного і машинобудівного заводу.
- 1900 Затвердження умов діяльності в Росії Бельгійського акціонерного товариства під назвою: „Анонімне товариство з'єднаних кам'яновугільних копалин півдня Росії“.
- 1900 Затвердження умов діяльності в Росії Бельгійського акціонерного товариства під назвою „Анонімне товариство коксових заводів в Широкий“.
- 1901 Віддання в солдати 183 студентів Київського університету на підставі „Тимчасових правил“.
(11 січня)

- 1901 Демонстрація студентів в Одеському театрі.
(20 січня)
- 1901 Урочисте спалення київськими студентами „Тимчасових правил“.
(21 січня)
- 1901 Демонстрація студентів і робітників в Харкові. Студентська демонстрація в Петербурзі.
(лютий)
- 1901 Першотравневі стачки в Петербурзі. Першотравневі демонстрації в Харкові і Києві.
(1 травня)
- 1901 „Обуховська оборона“. Збройний опір бастуючих робітників Обуховського заводу в Петербурзі.
(7 травня)
- 1901 Відокремлення від Одеського комітету групи „Південна революційна група соціал-демократів Одеси“.
(жовтень)
- 1901 Демонстрація робітників і студентів в Харкові.
(29 листопада—1 грудня)
- 1901 Політична демонстрація студентів і робітників у Катеринославі.
(15—16 грудня)
- 1901 Затвердження статуту Харківського нафтопромислового товариства.
(18 травня)
- 1901 Організація с.-д. робітничого гуртка на заводі Гартмана в Луганську.
(травень)
- 1901 Затвердження статуту Києво-Донецького товариства кам'яновугільних копалень.
(14 липня)
- 1901 Селянські заворушення в с. Павловці Сумського повіту Харківської губ.
(вересень)
- 1901 Організація Й. В. Сталіним соціал-демократичних робітничих гуртків і масовок революційних робітників в Батумі.
(листопад—грудень)
- 1901 Написання В. І. Леніним передмови до брошури: „Травневі дні в Харкові“.
- 1902 Організація „Соціал-демократичного союзу гірничо-заводських робітників“.
(січень)
- 1902 Організація Й. В. Сталіним першого Батумського комітету РСДРП.
(січень)
- 1902 З'їзд представників південних комітетів і організацій РСДРП в Єлисаветграді, скликаний з ініціативи редакції „Южный рабочий“.
(січень)
- 1902 Політична демонстрація з червоними прапорами в Києві.
(2 лютого)
- 1902 Арешт іскрівців у Києві.
(9 лютого)

- 1902** (лютий) Арешт Південного обласного соціал-демократичного комітету.
- 1902** (17 лютого) Політична демонстрація з червоними прапорами в Катеринославі.
- 1902** (23 лютого) Політична демонстрація з червоними прапорами в Одесі.
- 1902** (27 лютого) Початок стачки на нафтових промислах Ротшільда в Батумі. Стачковим комітетом керував Й. В. Сталін.
- 1902** (березень) Закінчення Леніним статті: „Аграрна програма російської соціал-демократії“.
- 1902** (20 березня) Вихід в Штутгарті книги В. І. Леніна „Що робити?“.
- 1902** (березень) Селянські заворушення в Костянтиноградському і Полтавському повітах Полтавської губ., Валківському і Богодухівському повітах Харківської губ. Селяни розгромили 54 поміщицьких маєтків, 25 економій і спалили 2 садиби.
- 1902** (45 квітня) Політична демонстрація в Кременчуку.
- 1902** (квітень) Оголошення на стані підсиленої охорони Полтавського, Костянтиноградського, Переяславського, Лубенського і Кременчуцького повітів Полтавської губ.
- 1902** Селянські заворушення в с. Андрушівка Житомирського повіту, в районі Кременця і в Новоград-Волинському повіті. Заворушення придушені військом. Втихомирення селян в Суражському повіті.
- 1902** (6 квітня н. ст.) Смерть Г. І. Успенського — письменника-народника (народився в 1843 р.).
- 1902** (1 травня) Політична демонстрація з червоними прапорами в Одесі.
- 1902** (травень) Стачка і політична демонстрація робітників в Харкові.
- 1902** (червень) Революційні виступи робітників в Галичині. Ростріл робітничих зборів у Львові.
- 1902** (23 липня) Стачка залізничників і робітників машинобудівних заводів у Києві.
- 1902** (7 серпня) Побиття політичних в'язнів в одеській тюрмі.
- 1902** (18 серпня) Втеча з київської тюрми 11-ти іскрівців.

- 1902** Суд над селянами, що брали участь в аграрних заворушеннях в Харківській і Полтавській губ. До суду було притягнуто 1098 чол.
(вересень)
- 1902—1903** Випуск за цей час Київським комітетом РСДРП 42 прокламацій в кількості 50500 примірників.
(вересень) (травень)
- 1902** Заява „Южного Рабочего“, Харківського і Орехово-Зуєвського комітетів РСДРП про солідарність з „Искрой“.
(листопад)
- 1902** Створення з ініціативи В. І. Леніна організаційного комітету по скликанню II-го з'їзду РСДРП.
(листопад)
- 1902** Організація Луганського комітету РСДРП (іскрівського).
- 1902** Відокремлення від „РУП“ буржуазної національно-демократичної партії „Українська Народна Партія“.
- 1902** Перший з'їзд „РУП“.
- 1902** Початок організації Першого акціонерного товариства для продажу виробів російських металургійних заводів — „Продамет“.
- 1902** Організація акціонерного Товариства для продажу чавунних труб і будівництва водогонів і каналізації.
- 1902** Масовий революційний рух селянства в Західній Україні.
- 1903** Опублікування в „Искре“ повідомлення про утворення організаційного комітету по скликанню II-го з'їзду РСДРП.
(січень)
- 1903** Демонстрація залізничників в Одесі при відправці товаришів в заслання.
(17 січня)
- 1903** Політична демонстрація в Ростові-на-Дону, організована Донським комітетом РСДРП.
(2 березня)
- 1903** Робітнича демонстрація в Баку в пам'ять березневих подій минулих років. В демонстрації взяли участь близько 2000 робітників. З співом революційних пісень і з червоним прапором робітники рушили по вулицях міста, розкидаючи прокламації.
- 1903** Заява Донського комітету РСДРП про солідарність з „Искрой“.
(березень)
- 1903** Заява Одеського комітету РСДРП про солідарність з „Искрой“.
(квітень)
- 1903** Організований царським урядом погром єврейського населення в Кишиньові.
(6—7 квітня)

- 1903** Випуск за цей час Одеським комітетом РСДРП 12
(квітень—травень) прокламацій в кількості 50 тис. примірників.
- 1903** Заява Катеринославського комітету РСДРП і Ко-
(травень) мітету соціал-демократичного союзу гірничих ро-
бітників півдня Росії про солідарність з „Искрой“.
- 1903** Видання закону про фабричних старост і закону
(травень) про підлеглість фабричної інспекції губернаторам
і поліції.
- 1903** Введення інституту сільських стражників.
(травень)
- 1903** Стачка на суднобудівному заводі в Миколаєві.
(29 травня)
- 1903** Випуск за цей час Одеським комітетом РСДРП 39
(липень—жовтень) прокламацій в кількості 108 тис. примірників.
- 1903** Організація ліберального буржуазного „Союза
(липень) освобождения“.
- 1903** Стачка в Одесі, яка послужила початком широкого
(липень) руху різко революційного характеру робітничих
мас всього півдня Росії.
- 1903** II з'їзд РСДРП. З'їзд почався в Брюсселі і закін-
(17 липня—
10 серпня) чився в Лондоні.
- 1903** Загальна стачка в Миколаєві. Масові демонстрації
(21—24 липня) робітників. Крижаві сутички з поліцією.
- 1903** Загальна стачка в Києві на знак співчуття одеським
(21—30 липня) і бакінським робітникам. Демонстрація робітників
і сутички з поліцією і козаками.
- 1903** Масова сходка представників заводів Харкова за
(26 липня) містом з приводу подій на півдні Росії. Сходка
була розігнана козаками.
- 1903** Початок загальної стачки в Єлисаветграді.
(28 липня)
- 1903** Голодівка політичних в'язнів в Катеринославській
(29 липня—
3 серпня) тюрмі на знак протесту проти систематичних трусів.
- 1903** Загальна стачка в Катеринославі.
(7—11 серпня)
- 1903** Відкриття в Полтаві пам'ятника І. П. Котлярев-
(30 серпня) ському.
- 1903** Погром єврейського населення в Гомелі.
(29 серпня—
1 вересня)
- 1903** З'їзд земських діячів в Харкові, на якому обгово-
(15 вересня) рувалося питання про організацію відділів „Союза
освобождения“.

- 1903** (4 грудня) Стачка на Ірминському руднику коло станції Алмазна.
- 1903** (грудень) Звільнення 500 робітників з Дніпровського заводу в с. Кам'янському. Сутичка робітників з адміністрацією. Розгром заводської контори.
- 1903** Утворення в районах Юзівки, Макіївки і Луганська організацій „Соціал-демократичного союзу гірничо-заводських робітників“, перейменованого пізніше в Донецький Союз РСДРП“.
- 1903** Забастовка студентів Гірничого училища в Катеринославі.
- 1903** Крах зубатовських організацій, утворених в Одесі, Херсоні, Миколаєві і Єлисаветграді.
- 1903** Приєднання до „РУП“ української інтелігентської групи так званої „СУП“ — Української соціалістичної партії з своїм органом „Добра Новина“, який видавався за кордоном.
- 1903** Відкриття Народного Дому в Харкові.
- 1903** Утворення губернських архівних комісій в Полтаві і Катеринославі.
- 1903** Затвердження статуту Акціонерного товариства подільських гранітних ломок і майстерень гранітних виробів.
- 1904** (3—5 січня) Установчий з'їзд „Союзу освободження“.
- 1904** (27 січня) Початок російсько-японської війни. Мобілізація в Росії і на Україні.
- 1904** (серпень) Стачка робітників рудника Товариства „Желтая Река“ на Криворіжжі.
- 1904** (29 вересня н. ст.) Народження Миколи Олексійовича Островського — радянського письменника (умер в 1937 р.).
- 1904** (10 жовтня) Відкриття в Петербурзі зубатовського С.-Петербурзького товариства взаємодопомоги робітників механічного виробництва.
- 1904** (1 листопада) Студентська демонстрація в Харкові. Побиття демонстрантів.
- 1904** (грудень) Утворення більшовицької організації в Харкові.
- 1904—1905** (13 грудня) (5 січня) Стачка робітників нафтових промислів в Баку. Сутички бастуючих з поліцією.

- 1904** Ліберальні банкети в Петербурзі, Москві, Одесі, Києві, Харкові, Катеринославі і в інших містах Росії і України.
(грудень)
- 1904** Організація дрібнобуржуазного українського соціал-демократичного союзу „Спілка“ (ліквідована в 1909 р.).
(кінець року)
- 1904** Укладення англо-французької угоди. Початок утворення Антанти.
- 1904** Організація комітетів „більшості“ в Росії і на Україні. Листування Леніна з комітетами „більшості“. Підготовка до III з'їзду партії.
- 1905** Стачка на Путилівському заводі. Стачка швидко розрослася і перетворилася в загальну.
(3 січня)
- 1905** Кривава неділя в Петербурзі. Розстріл царським урядом робітників, що йшли до Зимового палацу. Барикади в Петербурзі.
(9 січня)
- 1905** Виступ М. М. Коцюбинського на зборах членів чернігівської громадської бібліотеки з пропозицією про вимогу від уряду знищити цензуру.
(9 січня)
- 1905** Стачка робітників в Бердичеві.
(11—20 січня)
- 1905** Стачка робітників київських заводів: Гретера і Криванек, Південноросійського заводу, Неєдлі і Унгермана і ін.
(2—19 січня)
- 1905** Арешт Максима Горького по обвинуваченню в складанні звернення до солдатів.
(13 січня)
- 1905** Розповсюдження прокламації Петербурзького комітету більшовиків „Подлая комедия во дворце“ і листівки Горького „Он прощает“.
(січень)
- 1905** Демонстрація робітників в Житомирі.
(15 січня)
- 1905** Мітинг робітників Харківського паровозобудівного заводу, присвячений січевим подіям в Петербурзі.
(17 січня)
- 1905** Стачка робітників Катеринослава.
(17—25 січня)
- 1905** Припинення студентами занять в Харківському Університеті і Ветеринарному інституті.
(22 січня)
- 1905** Закриття поліцією Одеського університету.
(23 січня)
- 1905** Стачка робітників Житомира.
(25—28 січня)

- 1905** Стачка робітників харківських заводів: паровозобудів-
(25 січня--
17 лютого) ного, машинобудівного А. Пільстрема, Мельгозе, па-
ровозних майстерень, заводу Гельферих—Саде і ін.
- 1905** Призначення комісії Шидловського.
(29 січня)
- 1905** Ухвала студентів Київського політехнічного інсти-
(31 січня) титу про припинення занять.
- 1905** Початок загальної забастовки в Кременчуку і на за-
(4 лютого) лізниці Московського узла.
- 1905** Ухвала студентів Гірничого училища в Катерино-
(7 лютого) славі про припинення занять до 1 вересня.
- 1905** Затвердження статуту Акціонерного товариства
(10 лютого) Київського кабельного заводу.
- 1905** Загальна забастовка в Олександровську.
(10 лютого)
- 1905** Стачка робітників в Миколаєві.
(12 лютого--
16 березня)
- 1905** Опублікування в № 8 газети „Вперед“ повідомлення
(15 лютого) бюро комітетів „більшості“ про скликання III з'їзду
РСДРП.
- 1905** Загальна забастовка робітників в Луганську.
(16 лютого)
- 1905** Забастовки в Двиньску, Полтаві, Симферополі.
(17 лютого)
- 1905** Указ сенату про право петицій і рескрипт на ім'я
(18 лютого) Булігіна про опрацювання проекту Законодорадчої
думи.
- 1905** Забастовка робітників Щербинівського рудника.
(20—21 лютого)
- 1905** Забастовки в Царицині і в Донбасі.
(22 лютого)
- 1905** Загальна забастовка робітників Юзівського заводу
(24 лютого) і шахт Новоросійського товариства.
- 1905** Селянські заворушення в Глухівському повіті Черні-
(лютий) гівської губ. Селяни Курської губ. числом 3000 чо-
ловік перейшли в Чернігівську губ., спалили цукровий
завод Терещенка і розгромили економію. У кінці
лютого уряд послав сюди карну експедицію.
- 1905** Складання селянськими сходами сіл України ухвал-
(лютий—березень) петицій з цілим рядом вимог до уряду, в тому числі
вимог про збільшення надлів, про дозвіл україн-
ської школи і т. д.

- 1905** Забастовка робітників Рутченківського гірничо-промислового товариства.
(1 березня)
- 1905** Постанова ЦК РСДРП про негайне скликання III партійного з'їзду.
(4 березня)
- 1905** Загальна забастовка в Юзівці.
(4 березня)
- 1905** Обрання В. І. Леніна делегатом на III партійний з'їзд від Одеської організації РСДРП.
(20 березня)
- 1905** Поширення забастовочного руху на відсталі шари пролетаріату (кравців, шевців, булочників, прикажчиків, домашню прислугу і т. д.).
(березень)
- 1905** Конституційні адреси і резолюції земських і дворянських зборів і міських дум з вимогами скликати установчі збори. Організація інтелігентських професійно-політичних спілок. Частішання терористичних виступів проти представників адміністрації і поліції.
(березень)
- 1905** Побиття поліцією натовпу в Одесі.
(8 квітня)
- 1905** Забастовка робітників Катеринославських головних залізничних майстерень.
(5—9 квітня)
- 1905** Забастовка моряків Одеського порту.
(9—21 квітня)
- 1905** III з'їзд РСДРП в Лондоні.
(12—27 квітня)
- 1905** Оголошення Мелітополя в стані підсиленої охорони.
(22 квітня)
- 1905** Організація урядом погрому єврейського населення в Житомирі. Бої між добре озброєними і організованими поліцією хуліганами і єврейською самообороною.
(23—27 квітня)
- 1905** Забастовка в Одесі. Демонстрація в Миколаєві.
(27 квітня)
- 1905** Спроба військового повстання в Новій Олександрії.
(27 квітня)
- 1905** Засідання першого пленуму обраного на III з'їзді Центрального Комітету під головуванням В. І. Леніна. Призначення Леніна відповідальним редактором центрального органу „Пролетарій“.
- 1905** Забастовка робітників суднобудівного заводу в Миколаєві.
(29—30 квітня)
- 1905** Забастовка робітників Гніванського цукрового заводу.
(29 квітня)
- 1905** Селянські заворушення. Спалення селянами с. Тарасівки Київської губ. економії поміщиці Браніцької.
(квітень)

У Новозибківському повіті селяни пасли худобу в поміщицькому лісі. У м. Городок Подільської губ. селяни виганяли поміщицьких службовців. У селах Балтського, Проскурівського, Кам'янець-Подільського повітів селяни припиняли роботи на поміщицьких землях, виганяли робітників економій і пред'являли свої вимоги.

1905 Звернення Катеринославського комітету „більшості“ (1 травня) з закликом до збройного повстання. Політична демонстрація. Сутичка робітників з поліцією і козаками.

1905 Забастовка робітників Харківських заводів: паровозобудівного, Гельферих—Саде, Пільстрема і ін. (2—4 травня)

1905 Забастовка робітників харківських друкарень. (3 травня)

1905 Забастовка робітників харківських вагонних і паровозних майстерень. (18—28 травня)

1905 Затвердження статуту Одеського товариства друкарської і видавничої справи. (27 травня)

1905 Цусімський бій. (27—28 травня)

1905 Демонстрація солдат 33 піхотного полка в Полтаві разом з робітниками. (28 травня)

1905 Стачки Катеринославських чорноробочих, шевців, столярів, прикажчиків і інших робітників дрібних підприємств. (травень)

1905 Забастовки робітників Одеського порту, чавуноливарного заводу, гільзової фабрики, млина, друкарень, конфетної фабрики Крахмальнікова, консервної фабрики і інших підприємств. (травень—червень)

1905 Продовження петиційної кампанії по селах України. (травень)

Забастовка всіх строкових робітників в маєтку генерал-майора Глазенапа в с. Василівці Лебединського повіту. Селянський мітинг в Сумах, на якому розповсюджувалися соціал-демократичні прокламації. Припинення роботи у всіх поміщицьких економіях в с. Петрівка Одеського повіту. Першотравнева забастовка на плантаціях і фольварках Сквирського і Васильківського повітів. Розгін селянами Канівського повіту економічних робітників. Забастовка селян і вигнання економічних робітників в маєтку

Браніцької в Васильківському повіті. Забастовки в багатьох селах Київської губ. з вимогами збільшити заробітну плату, зменшити плату за оренду і ін. Розгром селянами Балтського повіту економії поміщика Абамелек-Лазарева. Розгром Крутянської економії в Ольгопільському повіті. Збільшення стравування поміщицьких полів в багатьох селах України.

1905 Загальна забастовка в Одесі.

(13 червня)

1905 Повстання на броненосці „Потемкин Таврический“.

(14 червня) Сутички робітників з козаками в Одесі. Барикади на вулицях міста.

1905 Забастовка робітників Миколаївського суднобудівного заводу, заводу Уманського, ракетного заводу, заводу бр. Донських і друкарні.

(14—17 червня)

1905 Сутички робітників з військом в Одесі.

(15 червня)

1905 Демонстративний похорон матроса Вакулінчука в Одесі.

(16 червня)

1905 Оголошення на воєнному стані місцевостей, що входять в межі Севастопольського і Миколаївського градоначальств.

(16 червня)

1905 Оголошення на воєнному стані Одеси і Одеського повіту.

(16 червня)

1905 Надіслана в Одесу проти „Потемкина“ чорноморська ескадра, побачивши, що броненосець приготувався до бою, пішла у відкрите море.

(17 червня)

1905 Початок загальної забастовки в Катеринославі. Сутички робітників з козаками. Початок загальної забастовки в Тіфлісі.

(20 червня)

1905 Загальна забастовка і демонстрація в Катеринославі.

(20—28 червня)

1905 „Потемкин“ здався румунській владі в Констанці.

(25 червня)

1905 Загальна політична забастовка в Харкові.

(26 червня)

1905 Заворушення в дисциплінарному батальйоні в Херсоні.

(27 червня)

1905 Забастовка робітників Жилівського рудника Катеринославної губ.

(29 червня—30 липня)

1905 Селянські заворушення на Україні. У Лебединському повіті селяни пасли худобу на поміщицьких

землях і захоплювали поміщицькі вигони. Розгромлена економія Харитоненка. В с. Марковці Лебединського повіту селяни прогнали з роботи строкових робітників з економії предводителя дворянства Величка. У с. Толстому Лебединського повіту селяни розгромили економію графіні Щербатової. У с. Козельському Лебединського повіту селяни розгромили поміщицьку економію і майно куркулів. На Київщині на бурякових плантаціях Браніцької, Енгельгардта, Терещенка бастували селяни сіл Кирилівки, Тарасівки, Майданівки, Моринців, Пединівки, Будниці, Журавки і ін.

Аналогічні вияви селянських заворушень були на Поділлі, Волині, Чернігівщині, в Херсонській і Катеринославській губерніях.

1905 Забастовка робітників друкарень і „хлопчиків“ всіх
(2—4 липня) магазинів в Катеринославі.

1905 Забастовка робітників Горлівського машинобудів-
(4—13 липня) ного заводу і Горлівського рудника.

1905 Смерть російського письменника А. П. Чехова
(15 липня) (народився 1860 р.).

1905 Побиття військом євреїв у Житомирі і Катерино-
(20 липня) славі.

1905 Сутичка соціал-демократичної оборони з поліцією
(20 липня) і козаками в Катеринославі.

1905 Забастовка робітників харківських заводів: парово-
(28—31 липня) зобудівного, Гельферих — Саде і Мельгозе.

1905 Селянський рух на Україні. Мітинг у Вовчанську.
(липень) Вибори на Всеросійський селянський з'їзд. Організовані соціал-демократами збори селян в с. Ломаному Кременчуцького повіту. Забастовка селян маєтку князя Кочубея в с. Диканці Полтавського повіту. Придушення козаками селянського руху в Золотоніському повіті. В багатьох селах України селяни продовжували складати петиції і одночасно захоплювали поміщицькі поля, виганяли поміщицьких службовців і строкових робітників.

1905 Підписання русько-японського Портсмутського мир-
(23 серпня) ного договору.

- 1905** Ухвала 4 з'їздом „Союза освобождения“ постанови про організацію конституційно-демократичної партії.
(23 серпня)
- 1905** Політична демонстрація селян с. Яриловичи Ново-зибківського повіту. Забастовка селян в с. Андрушівка Житомирського повіту.
(серпень)
- 1905** Оголошення в стані підсиленої охорони місцевостей, що входять в межі Одеського градоначальства.
(30 вересня)
- 1905** Організація єврейської націоналістичної партії, так званої „Сейм“
(вересень)
- 1905** Масові мітинги робітників харківських заводів: паровозобудівного, Гельферих — Саде, в Університеті, Технологічному і Ветеринарному інститутах.
(вересень)
- 1905** Розгром селянами Прилуцького повіту п'яти поміщицьких маєтків.
(вересень)
- 1905** Початок діяльності „Просвіти“ в Катеринославі.
(7 жовтня)
- 1905** Початок загальної залізничної забастовки. Припинився рух по Миколаївській залізниці. Забастовка охопила Сизрано-Вяземську, Харківсько-Миколаївську, Харківсько-Севастопольську, Катерининську і інш. залізниці.
(10 жовтня)
- 1905** Початок загальної забастовки в Катеринославі. Припинення учнями занять у всіх школах.
(10 жовтня)
- 1905** Загальна забастовка в Харкові. Масові мітинги і демонстрації, сутички з козаками і драгунами.
(10 жовтня)
- 1905** Початок забастовки на фабриках і заводах в Петербурзі. Сутички з поліцією. Будування барикад.
(11 жовтня)
- 1905** Грандіозні мітинги на харківському паровозобудівному заводі і в Харківському університеті. Університет і центр міста були обложені військом.
(11—12 жовтня)
- 1905** Забастовки і робітничі мітинги в Одесі, Києві, Миколаєві і Полтаві.
(12 жовтня)
- 1905** Установчий з'їзд конституційно-демократичної партії (К-Д) в Москві.
(12—18 жовтня)
- 1905** Забастовка робітників Дебальцівського механічного заводу. Багатотисячний мітинг на Дніпровському заводі в Кам'янському. Забастовка робітників майстерень Південно-західної залізниці в Києві.
(13 жовтня)

- 1905** Оголошення на военному стані Харкова і Харківського повіту.
(13 жовтня)
- 1905** Перше засідання Петербурзької Ради робітничих депутатів.
(13 жовтня)
- 1905** Загальна забастовка в Києві, Одесі, Катеринославі.
(14—16 жовтня)
- 1905** Забастовка робітників цукрового заводу і каменоломні в Гнівані.
(16 жовтня)
- 1905** „Маніфест 17 жовтня“.
(17 жовтня)
- 1905** Погром в Одесі. Почався 18 жовтня на околицях тоді, коли у місті відбувалися мітинги і демонстрації з приводу завоювань 17 жовтня. Погром тривав до 22 жовтня. Убито до 1000 і поранено близько 5000 чоловік.
(18 жовтня)
- 1905** Політична демонстрація в Києві біля міської думи. Обстріл демонстрантів поліцією і військом і початок погрому єврейської бідноти. Погром тривав до 21 жовтня. Убитих близько 150 і поранених до 300 чоловік.
(18 жовтня)
- 1905** Хвиля погромів проти єврейського населення, організованих урядом. Розгромлено населених пунктів: в Херсонській губ. — 82, Катеринославській — 41, Полтавській — 52, Київській — 41, Подільській — 37, Волинській — 2 і т. д.
(18 29 жовтня)
- 1905** Збори організаторів Українського товариства „Прогресу“ в Одесі.
(30 жовтня)
- 1905** Призначення урядом генерал-ад'ютантів царя в Саратовську, Чернігівську, Тамбовську губ. і затвердження інструкцій для них.
(31 жовтня)
- 1905—1909** Военний стан в Одесі.
(жовтень) (кінець року)
- 1905** Об'єднані збори фракцій РСДРП в Одесі. Пленарне засідання Ради робітничих депутатів в Києві.
(6 листопада)
- 1905** Другий з'їзд залізничників Південно-західної залізниці, який ухвалив статут Всеросійського союзу залізничників.
(6 листопада)
- 1905** Затвердження статуту Одеського купецького банку.
(6 листопада)
- 1905** Приїзд Леніна в Петербург. Вирішення на поширення засіданні редакції „Новой Жизни“ питання

про склад редакції і вироблення плану роботи газети.

1905
(11 листопада) Оголошення в стані підсиленої охорони Чернігівської губ.

1905
(12 листопада) Початок виходу української газети „Хлібороб“ в Лубнах.

1905
(13 листопада) Повстання суден Чорноморського флоту. Приєднання саперної роти до повсталих. Депутація від повсталих суден до лейтенанта Шмідта з проською прийняти на себе командування.

1905
(14 листопада) Утворення Федеративної ради РСДРП в Харкові, яка видавала свій друкований орган „Известия Федеративного Совета харьковских комитетов РСДРП“. Всього вийшло 7 номерів.

1905
(12—13 листопада) Виступ Леніна на засіданні Ради робітничих депутатів в питанні про локаут, оголошений капіталістами у відповідь на введення робітниками 8-годинного робочого дня на фабриках і заводах. Запропонована Леніним резолюція на другий день ухвалюється на засіданні Виконавчого Комітету Ради робітничих депутатів.

1905
(13 листопада) Початок повстання моряків в Севастополі. Лейтенант Шмідт прибув на крейсер Очаков і прийняв командування повсталими суднами. Петербурзька Рада надіслала вітальну телеграму севастопольським матросам і солдатам.

1905
(15 листопада) Артилерійський обстріл повсталих суден. Потоплення контр-міноносця „Свирепый“ і мінного загрожувача „Буг“. Пожежа на „Очакові“. Придушення повстання.

1905
(15 листопада) Відкриття в Москві Всеросійського з'їзду делегатів від поштово-телеграфних організацій. З'їзд ухвалив оголосити загальну поштово-телеграфну забастовку. Початок поштово-телеграфної забастовки в Петербурзі, Києві, Новоросійську.

1905
(15 листопада) Загальна політична стачка в Харкові в зв'язку з севастопольськими подіями.

1905
(17 листопада) Десятитисячний мітинг робітників Харкова, на якому виступав більшовик Артем. Політична демонстрація солдатів Богодухівського полку.

- 1905** Повстання солдатів понтонних і саперних батальйонів в Києві. Політична забастовка в Миколаєві.
(16 листопада)
- 1905** Оголошення на воєнному стані Києва і Київського повіту.
(20 листопада)
- 1905** Перше пленарне засідання Московської Ради, на якому обраний Виконком.
(22 листопада)
- 1905** Повстання Старобільського і Лебединського полків в Харкові. Політична демонстрація і мітинги харківських робітників і солдатів.
(23 листопада)
- 1905** Перше пленарне засідання Одеської Ради, на якому ухвалений статут і обраний Виконавчий Комітет.
(28 листопада)
- 1905** Виникнення „Союза 17 октября“, „Партии правого порядка“ і „Союза русского народа“.
(листопад)
- 1905** Загальноміська конференція Московського комітету РСДРП (більшовиків). Ухвала конференції запропонувати Раді оголосити загальну забастовку з тим, щоб перетворити її в збройне повстання.
(5 грудня)
- 1905** Друге засідання Одеської Ради, на якому ухвалено оголосити загальну забастовку.
(5 грудня)
- 1905** Постанова Московської конференції представників 29 залізниць про оголошення загальної залізничної забастовки.
(6 грудня)
- 1905** Початок загальної забастовки в Москві.
(7 грудня)
- 1905** Початок збройного повстання. Мітинги робітників в Москві. Перестрілка з військом. Ухвала Бюро московської спілки діячів середньої школи приєднатися до забастовки. Початок загальної забастовки в Ростові-на-Дону, Новоросійську, Харкові, Катеринославі, Самарі, Ярославлі, на Катерининській, Владикавказькій і Південно-Східній залізницях. Організація Катеринославською Радою робітничих депутатів разом з депутатськими зборами робітників і службовців Катерининської залізниці бойового стачечного комітету, який видавав свій орган „Вюллетень боевого стачечного комитета“.
- 1905** Оголошення в стані надзвичайної охорони Херсона, Одеського і Херсонського повітів.
(8 грудня)
- 1905** Загальна забастовка і барикадні бої в Москві. Облога і артилерійський розгром реального училища
(9—20 грудня)

Фідлера, де засіли дружинники. Артилерійський обстріл Пресні. Карні загопи на лінії Московсько-Казанської залізниці. Придушення повстання. Масові арешти. Білий терор. Збройні сутички робітників з військом в Петербурзі, Уфі і Ярославлі. Взяття Новоросійською Радою в свої руки управління містом і округою. Початок загальної забастовки в Одесі. Створення на великих станціях Катерининської залізниці розпорядчих комітетів, які роззброювали поліцію і знімали з постів царську адміністрацію. Створення Ради робітничих депутатів в Юзівці.

1905 Оголошення Конотопського повіту в стані надзвичайної охорони.
(10 грудня)

1905 Загальна стачка в Олександрівську. Збройне повстання. Придушення повстання.
(10—15 грудня)

1905 Оголошення станції Жмеринка Південно-західної залізниці на воєнному стані.
(11 грудня)

1905 Конференція більшовицьких організацій в Таммерфорсі.
(10—17 грудня)

1905 Засідання Петербурзької Ради робітничих депутатів нового складу, на якому ухвалено продовжити забастовку і стати негайно до відкритої боротьби.
(12 грудня)

1905 Збройне повстання в Харкові. Робітничий мітинг на заводі Гельферих — Саде. Бомбардування заводу військом. Початок загальної забастовки в Нижньому-Новгороді, Києві, Ковно, Смоленську, Твері. Мітинги на станціях Південно-західної залізниці.
(12 грудня)

1905 Оголошення Бердичева і Бердичівського повіту в стані надзвичайної охорони.
(12 грудня)

1905 Оголошення Кременчука з посадом Крюковим і всього Кременчуцького повіту на воєнному стані.
(12 грудня)

1905 Початок загальної забастовки в Миколаєві, Саратові і Кременчуку.
(13 грудня)

1905 Вихід першого номеру „Известий Совета рабочих депутатов г. Одесы“.
(13 грудня)

1905 Оголошення Херсона і Єлисаветграда, Херсонського, Єлисаветградського і Олександрійського повітів на воєнному стані.
(16 грудня)

- 1905** (17 грудня) Постанова Петербурзької Ради про припинення забастовки.
- 1905** (17—19 грудня) Збройне повстання в Горлівці. Бій робітничих дружин Катерининської залізниці з козаками і поліцією.
- 1905** (19 грудня) Оголошення на воєнному стані станцій Південно-західної залізниці: Козятин, Сарни з селищем Сарни, Бобринської і Сміли з прилеглими до останньої поселеннями.
- 1905** (19 грудня) Оголошення Катеринославської губ. на воєнному стані.
- 1905** (19 грудня) Закриття в Одесі головних залізничних майстерень і звільнення в зв'язку з цим 1500 робітників.
- 1905** (21 грудня) Утворення республіки в Чіті.
- 1905** (21 грудня) Заняття стачечним комітетом станції Дебальцево. Роззброєння поліції. З Бахмуту надіслані війська для втихомирення.
- 1905** (21—30 грудня) Повстання в Люботині Харківської губ. Утворення „Люботинської республіки“.
- 1905** (24 грудня) Початок виходу в Полтаві щотижневої української газети „Рідний Край“.
- 1905** (29 грудня) Перший з'їзд партії соціалістів-революціонерів.
- 1905** (грудень) Ухвала друго з'їзду „РУП“ про перейменування партії в УСДРП.
- 1905—1906** (грудень) (січень) Видання в Києві щоденної української буржуазної газети „Громадська думка“. Всього вийшов 21 номер. Газета закрита місцевою владою.
- 1905** (грудень) Арешти, знущання і побиття селян с. Сорочинці карним загоном Філонова („Сорочинська трагедія“).
- 1905** На кінець 1905 р. в Харкові було 13 професійних спілок, в Києві — 18, в Полтаві — 27, в Одесі — 30, в Катеринославі — 11, в Миколаєві — 8.
- 1905** Академія Наук прийшла до висновку про необхідність скасувати всі постанови (1863 р., 18 травня 1876 р. і 8 жовтня 1883 р.), якими царський уряд обмежував вживання української мови і друку.
- 1905** Боротьба за загальне виборче право в Галичині.
- 1906** (1 січня) Звільнення кількох тисяч робітників з Харково-Сєвастопольської залізниці.
- 1906** (2 січня) Закриття залізничних майстерень в Катеринославі і звільнення всіх робітників. Початок заворушення.

- 1906** Повстання в Гурії.
(12 січня)
- 1906** Аграрний рух в селах Катеринославської, Чернігівської, Херсонської, Саратовської, Пензенської і Могилівської губ.
(січень)
- 1906** Карна експедиція в Чернігівській губ.
(січень)
- 1906** Остаточне сформування військової організації більшовиків при ЦК РСДРП.
(січень)
- 1906** Оголошення в стані підсиленої охорони Чернігівської губ., за винятком міста і станції Конотоп, які перебували на воєнному стані.
(13 лютого)
- 1906** Перший з'їзд „Союза 17 октября“ в Москві.
(8—12 лютого)
- 1906** Видання „Тимчасових правил“ про товариства, спілки і збори.
(4 березня)
- 1906** Розстріл на острові Березані лейтенанта П. Шмідта і матросів Частника, Гладова і Антоненка.
(6 березня)
- 1906** Опублікування закону про землевпорядчі комісії.
(12 березня)
- 1906** Стачка портових робітників в Одесі.
(24 березня)
- 1906** Керівництво В. І. Леніна нарадою групи більшовиків-делегатів Об'єднавчого з'їзду в приміщенні Видавництва „Вперед“ в Петербурзі.
(кінець березня)
- 1906** Аграрний рух на Україні. Збройні сутички селян Чернігівської губ. з поліцією.
(березень)
- 1906** Перший всеросійський з'їзд чорносотенного „Союза русского народа“.
(6—12 квітня)
- 1906** IV Об'єднавчий з'їзд РСДРП в Стокгольмі. В. І. Ленін присутній на відкритті і обирається до президії з'їзду.
(12—25 квітня)
- 1906** Перша Державна дума.
(26 квітня—8 липня)
- 1906** Призначення П. А. Столипіна міністром внутрішніх справ.
(25 квітня)
- 1906** Стачка робітників Щербинівського і Нелепівського рудників.
(1 травня)
- 1906** Стачка робітників шахти в Макіївці.
(2 травня)
- 1906** Стачка шахтарів Товариства південноросійської кам'яновугільної промисловості в Горлівці.
(24 травня)
- 1906** Затвердження Київським губернським присутством статуту „Просвіти“.
(26 травня)

- 1906** Дводенна забастовка робітників солеварних заводів в Слав'янську.
(травень)
- 1906** Забастовка робітників Софіївського рудника.
(травень)
- 1906** Демонстрація робітників Юзівських рудників біля козацьких казарм.
(23 червня)
- 1906** Забастовка робітників Трудівського, Софіївського, Рутченківського, Лідіївського рудників, Государево-Байракських копалень, Варваропольських копалень, рудників французької компанії і рудника „Дубова Балка“.
(червень)
- 1906** Забастовка робітників Селезнівського рудника в Юзівці.
(2—6 липня)
- 1906** Указ про розпуск Державної думи.
(8 липня)
- 1906** Відставка міністерства Горемікіна. Призначення П. А. Столипіна головою Ради міністрів з залишенням його на посту міністра внутрішніх справ.
(8 липня)
- 1906** Введення в Петербурзі і Петербурзькій губ. надзвичайної охорони.
(8 липня)
- 1906** Конференція РСДРП Південно-західних залізниць.
(9 липня)
- 1906** Забастовка 2000 робітників Успенського рудника Ольхівського товариства.
(11 липня)
- 1906** Циркулярна телеграма Столипіна губернаторам про підсилення репресій.
(11 липня)
- 1906** Повстання матросів в Кронштадті.
(20 липня)
- 1906** Десятитисячний мітинг робітників Юзівки.
(30 липня)
- 1906** Вихід № 1 нелегальної більшовицької газети „Пролетарій“ під редакцією Леніна.
(21 серпня)
- 1906** Суд над членами Ради робітничих депутатів в Петербурзькій судовій палаті.
(вересень)
- 1906** Організація дрібнобуржуазної народно-соціалістичної партії.
(вересень)
- 1906** Херсонсько-Дніпровська конференція сільських організацій РСДРП.
(17 жовтня)
- 1906** Опублікування аграрного закону Столипіна, який взяв курс на виділення і зміцнення куркульських господарств.
(9 листопада)
- 1906** Конференція військових і бойових організацій РСДРП.
(Друга половина листопада)

- 1906** (20 листопада) Закриття за розпорядженням генерал-губернатора „Професійного товариства суднових команд Чорноморського торгового флоту в Одесі“.
- 1906** (Перша половина грудня) Великі сутички селян Єлисаветградського повіту з козаками на ґрунті відмовлення селян від сплати податів.
- 1906** Утворення тимчасового генерал-губернаторства в складі Бахмутського, Маріупольського і Слав'яно-сербського повітів Катеринославської губ., міста Таганрога і Таганрогської округи, а також Облaсті війська Донського. Установлення посади тимчасового генерал-губернатора Гонозаводського району.
- 1906** Оголошення в стані надзвичайної охорони Сум і Сумського повіту.
- 1906** Утворення „Товариства для торгівлі мінеральним паливом Донецького басейну“ „Продуголь“.
- 1906** Початок виходу в Києві української буржуазної газети „Рада“. В Полтаві продовжувала вихід газета „Рідний Край“. В Одесі виходила українська націоналістична газета „Вісті“.
- 1906—1914** Видання в Києві „Молодої України“ — газети для дітей старшого і молодшого віку.
- 1906** Видання в Києві української націоналістичної газети „Боротьба“.
- 1906, 1907—1913** Видання у Могилів-Подільську газети „Світова Зірниця“.
- 1906** Вихід першого і єдиного номера газети „Народня справа“ в Одесі.
- 1906** Видання першого (підцензурного) повного зібрання творів М. Г. Чернишевського.
- 1906** Відкриття в Київському історичному музеї української народної виставки художніх виробів (килими, вишивання, посуд, тканини, дерев'яні вироби і т. д.) під назвою „Первая Южно-Русская кустарная выставка“.
- 1906** Організація „Просвіти“ в Києві, Одесі, в Кам'янець-Подільську, Катеринославі, Харкові, Чернігові, Житомирі і Миколаєві.
- 1906** Видання в Петербурзі українського місячника „Вільна Україна“.

- 1906 Видання в Харкові газети „Слобожанщина“. Газета закрита місцевою владою.
- 1906—1911 Революція в Персії.
- 1906—1910 Могутній національно-визвольний рух в Китаї.
- 1907 Виступ К. Є. Ворошилова на мітингу робітників
(13 січня) в Луганську.
- 1907 Смерть в Петербурзі російського вченого — хіміка
(20 січня) Д. І. Менделєєва (народився в 1834 р.).
- 1907 Стачка робітників рудника Товариства Олександро-
(10 лютого) Дмитріївських кам'яновугільних копалень.
- 1907 Підготовка В. І. Леніним проектів резолюцій до V
(15—18 лютого) з'їзду РСДРП, які затверджуються і приймаються представниками Петербурзького і Московського комітетів, Московського окружного і обласного бюро Центрального промислового району.
- 1907 Закриття в Харкові Професійного товариства бу-
(25 лютого) лочників за участь у забастовці пекарів.
- 1907 Відкриття II Державної думи.
(20 лютого)
- 1907 Викриття поліцією підпільної соціал-демократичної
(2 березня) друкарні в Києві.
- 1907 Перші збори „Української громади“ в II Державній
(4 березня) думі.
- 1907 Ухвала думської фракції РСДРП про обрання комі-
(24 березня) тету із 7 чоловік і господарської комісії з 3 чоловік. Крім того, фракція вирішила виділити з свого складу комісії по аграрному питанню, робітничому питанню, місцевому самоврядуванню, бюджету і т. ін.
- 1907 Циркулярне розпорядження Столипіна губернаторам і земським начальникам про заборону усяких сходок і зборів, в зв'язку з листуванням депутатів з селянами і внесення потім питань селянських потреб на чергове обговорення.
- 1907 Закриття в Катеринославі соціал-демократичної га-
(2 квітня) зети „Наш путь“.
- 1907 Закриття Професійного товариства прикажчиків
(2 квітня) в Харкові.
- 1907 Закриття профспілки млинарів в Катеринославі.
(2 квітня)
- 1907 III з'їзд УСДРП.
(Друга половина квітня)

- 1907** (Друга половина квітня) Всеросійська конференція робітників друкарської справи, на якій було представлено 57 спілок з 48 міст.
- 1907** (20 квітня) Часткові забастовки робітників друкарської справи у Варшаві, Сибірську, Сизрані, Симферополі, Єлисаветграді, Катеринославі, Моршанську.
- 1907** (26 квітня) Стачка гірників Шмаківського рудника Південно-російського Дніпровського товариства в Криворіжжі.
- 1907** (3^о квітня—19 травня) Приїзд В. І. Леніна в Лондон. Відкриття V з'їзду РСДРП в Лондоні. Обрання Леніна до президії з'їзду.
- 1907** (25 травня—4 червня) Забастовка робітників Південної шахти Никитівського рудника.
- 1907** (травень) Стачка на Миронівському заводі в Канівському повіті.
- 1907** (1 червня) Виявлення в Катеринославі друкарні соціал-демократів з нелегальною літературою.
- 1907** (3 червня) Указ про розпуск II Державної думи і опублікування нового виборчого закону. („Положення 3 червня“).
- 1907** (3 червня) Широкі масові арешти, особливо серед залізничних службовців в зв'язку з розпуском Державної думи. В Петербурзі за 3 дні заарештовано близько 130 соціал-демократів, серед них 6 членів ЦК РСДРП і 30 членів загальноміської і військової організацій.
- 1907** (4 червня) Спроба повстання в київських 77 полку і 21 саперному батальйоні.
- 1907** (9 червня) Арешт друкарні об'єднаного Катеринославського комітету РСДРП.
- 1907** (7 липня) Забастовка робітників Пастухівського рудника Юзівського району.
- 1907** (19 липня) Південноросійська конференція РСДРП в Києві.
- 1907** (10 серпня н. ст.) Смерть української письменниці Марко Вовчок (Марія Олександрівна Віленська) (народилася в 1834 р.).
- 1907** (серпень—вересень) Холерна епідемія в Росії (почалася в Самарській губ.).

- 1907 (2 вересня) Смерть в Берліні українського драматурга і артиста Івана Карповича Тобілевича (псевдонім — Карпенко-Карий).
- 1907 (29 жовтня) Страта Матюшенка — організатора повстання на броненосці „Потьомкін“.
- 1907 (грудень) Закінчення В. І. Леніним роботи „Аграрна програма соціал-демократії в першій російській революції 1905—1907 рр.“.
- 1907 Запровадження загального виборчого права в Австро-Угорщині.
- 1907 Торгово-промисловий кризис в Європі, Росії, США і Японії.
- 1907 Входження Росії до складу Антанти.
- 1907 Заснування „Українського наукового товариства в Києві“.
- 1907—1909 Видання в Києві української газети „Слово“.
- 1907 Видання в Полтаві одного номера газети „Соціал-демократ“ органу Полтавського комітету УСДРП.
- 1907 Видання журналу „Україна“ замість журналу „Киевская старина“.
- 1907—1909 Видання словника української мови під редакцією Б. Грінченка.
- 1907 Оголошення Кременчука з посадом Крюковим і Кременчуцького повіту в стані надзвичайної охорони з скасуванням воєнного стану.
- 1907 Оголошення всієї Київської губ., м. Сум з його повітом і Харківської губ. в стані підсиленої охорони замість воєнного стану.
- 1907 Оголошення Олександрівського, Новомосковського і Павлоградського повітів Катеринославської губ., крім селищ Амур і Нижнєдніпровськ Новомосковського повіту, а також м. Єлисаветграда і Олександрії з їх повітами Херсонської губ. замість воєнного стану в стані підсиленої охорони.
- 1907 Оголошення Бахмутського, Маріупольського і Слав'яносербського повітів Катеринославської губ. замість воєнного стану в стані надзвичайної охорони.
- 1907 Продовження строку чинності стану підсиленої охорони в Херсоні і його повіті.

- 1907 Продовження строку чинності підсиленої охорони в Воронежській, Полтавській і Мінській губ.
- 1907 Оголошення Катеринослава, Катеринославського і Верхньодніпровського повітів, а також селищ Амура і Нижньодніпровська Новомосковського повіту в стані надзвичайної охорони замість воєнного стану.
- 1907 Оголошення Миколаївського градоначальства замість воєнного стану в стані надзвичайної охорони.
- 1908 (20 лютого) Затвердження статуту Юзівського кам'яновугільного товариства.
- 1908 (5 березня) Убивство в Катеринославі чорносотенцями лідера трудовиків доктора Караваєва — колишнього члена II Державної думи.
- 1908 (15 березня) Арешт соціал-демократичної друкарні в Одесі.
- 1908 (19 березня) Затвердження статуту чорносотенного „Клуба руских націоналістів“ в Києві.
- 1908 (18 червня) Вибух на Риковському руднику в Юзівці. Убито 270 чол.
- 1908 (8 липня) Вибух на Олександрівському руднику в Юзівці.
- 1908 (27 липня) Арешт в Юзівці робітничих зборів з участю депутата Державної думи — соціал-демократа Кузнецова.
- 1908 (6 жовтня) Захоплення поліцією соціал-демократичної друкарні в Києві.
- 1908 (жовтень) Анексія Боснії і Герцоговіни Австро-Угорщиною.
- 1908 (14 грудня) Продовження строку чинності введеного в Тирасполі і його повіті Херсонської губ. стану підсиленої охорони.
- 1908 (16 грудня) Винесення 32 смертних вироків в справі про захоплення Катерининської залізниці (Горлівська справа).
- 1908 (21—27 грудня) Всеросійська конференція РСДРП в Парижі (груднева).
- 1908—1916 Будівання Амурської залізниці.
- 1908 Недород в українських губерніях. Масове переселення селян з України.
- 1908 Революція в Туреччині.
- 1908 Смерть Володимира Боніфат'євича Антоновича — українського буржуазного історика (народився в 1834 р.).

- 1909** Початок промислового піднесення.
- 1909** (22 січня) Продовження строку чинності стану підсиленої охорони в Київській губ.
- 1909** (січень) Всеукраїнська конференція „Спілки“ з участю представників житомирської, бердичівської, гомельської і волинської організацій.
- 1909** (21 лютого) Утворення Товариства Подільської залізниці.
- 1909** (1 березня) Арешт всього складу Петербурзького комітету РСДРП.
- 1909** (28 липня) Затвердження статуту Катеринославського металургійного товариства.
- 1909** (28 липня) Затвердження статуту „Південноросійського торгово-промислового товариства в Одесі“.
- 1909** (28 липня) Затвердження статуту „Російського товариства для експлуатації кам'яновугільних копалень і антрацитових рудників в Донецькому басейні“.
- 1909** (12 вересня) Продовження строку чинності стану підсиленої охорони в Херсонській губ.
- 1909** (8 вересня) Страта 8 катеринославських робітників, що керували катеринославською стачкою в 1905 р.
- 1909** (жовтень-листопад) Звернення Миколаївської організації РСДРП до Харківської, Катеринославської, Одеської, Київської і інших південних організацій з пропозицією відновити об'єднання і закріпити зв'язки в масштабі всього півдня на основі боротьби з ліквідаторством справа і зліва.
- 1909** Викриття провокатора Азефа — одного з лідерів партії есерів.
- 1909—1911** Видання в Києві газети „Село“.
- 1909—1914** Видання в Києві щомісячного журналу „Українська хата“.
- 1910** (січень) Видання П. А. Столипіним наказу про іногородців, за яким до іногородців були віднесені і українці.
- 1910** (1 травня) Селянське заворушення в Городнянському повіті Чернігівської губ. в зв'язку з виселенням на хутори. Сутички з військом.
- 1910** (червень) Стачка робітників тютюнової фабрики в Черкасах Київської губ. на ґрунті погіршення умов праці, зменшення заробітної плати і збільшення робочого дня.

- ✓ 1910 (червень) Забастовка в Миколаєві робітників механічної майстерні суднобудівного заводу на ґрунті погіршення умов праці і систематичного знижування заробітної плати.
- ✓ (початок червня) 1910 Забастовка на металургійному заводі Гантке в Нижнєдніпровську, яка закінчилась перемогою робітників: підвищені розцінки і поновлені на роботі близько 1000 звільнених робітників.
- + 1910 (серпень) Закриття адміністрацією в Києві „Товариства службовців в сільському господарстві“.
- + 1910 (вересень) Селянські заворушення в селах Уманщини проти столипінської політики.
- + (1 листопада) 1910 Закриття адміністрацією в Харкові „Товариства взаємодопомоги осіб, що займаються ремісною працею“. Товариство існувало 11 років, об'єднувало металістів і було зв'язане з іншими містами.
- (20 листопада н. ст.) 1910. Смерть великого російського письменника Льва Миколаєвича Толстого.
- + (листопад) 1910 Демонстрація в Києві в зв'язку з смертю Л. М. Толстого.
- (16 грудня) 1910 Вихід першого номера більшовицької газети „Звезда“.
- (грудень) 1910 Вихід першого номера більшовицького журналу „Мысль“ в Москві.
- ✓ 1910—1913 Видання в Катеринославі української газети „Дніпрові хвилі“.
- ✓ 1910—1914 Видання в Києві українського педагогічного журналу „Світло“.
- ✓ ( ) 1910 Закриття адміністративним порядком Київської „Прогресу“.
- ✓ 1910 Продовження строку чинності стану підсиленої охорони в Катеринославській і Чернігівській губ.
- ✓ 1910 Припинення чинності стану підсиленої охорони в Херсонській губ. і надання херсонському губернатору особливих повноважень.
- ✓ 1910 Продовження строку чинності надзвичайної охорони в Бахмутському повіті Катеринославської губ.
- ✓ 1910 Продовження строку чинності стану підсиленої охорони в Київській губ. і зняття діючого в Подільській і Волинській губ. стану підсиленої охорони.

- 1910** Смерть М. Л. Кропівницького — українського артиста і драматурга, одного з засновників українського театру (народився в 1840 р.).
- 1911** Масове виключення студентів за участь у заворушеннях з Московського, Варшавського, Юр'ївського, Київського, Харківського і Новоросійського університетів.
(14—16 лютого)
- 1911** Арешт в Києві конференції українських соціал-демократів.
(14 квітня)
- 1911** Опублікування закону про землевпорядчі комісії.
(29 травня)
- 1911** Початок міжнародної стачки моряків в портах Англії, Бельгії і Голандії.
(1 червня)
- 1911** Закриття „Чернігівської Просвіти“.
(2 липня)
- 1911** Стачка матросів торгового Чорноморського флоту в Одесі.
(серпень)
- 1911** Убивство в Київському оперному театрі співробітником охоранки Багровим голови Ради міністрів Столипіна.
(1 вересня)
- 1911** Оголошення Італією війни проти Туреччини.
(17 вересня)
- 1911** Нарада Київської організації РСДРП по підготовці до Празької конференції.
(вересень)
- 1911** Анексія Триполі Італією.
(23 жовтня)
- 1911** Російсько-персидський конфлікт. Бої між персидськими і російськими загонами.
(жовтень—грудень)
- 1911—1912** Обговорення на засіданнях Державної думи питання про утворення Холмської губернії.
(листопад) (лютий)
- 1911** З'їзд гірничих промисловців півдня Росії в Харкові.
(20 листопада — 4 грудня)
- 1911** Існування „Просвіти“ в с. Мануйлівка, Подільської „Просвіти“ і Миколаївської „Просвіти“. На кінець 1911 р. на Україні і в Росії було 10 „Просвіт“.
- 1911** Відкриття в Одесі українського музично-драматичного гуртка „Українська хата“.
- 1911** Поширення чинності положення про земські установи на Витебську, Волинську, Київську, Мінську, Могилівську і Подільську губ.
- 1911** Будівання Північно-Донецької залізниці.

- 1912 Празька партійна конференція більшовиків. Обрання
(5—17 січня) до складу Центрального Комітету тов. Й. В. Ста-
ліна.
- 1912 Початок видання 2 рази на тиждень газети „Звезда“.
(21 січня)
- 1912 Забастовка робітників Андріївських приїсків Лен-
(29 лютого) ського золотопромислового товариства. Протягом
4 днів бастували всі головні приїски, а до 4 берез-
ня забастовка охопила всі приїски Ленського това-
риства. Для переговорів з адміністрацією робітники
обрали комітети, які керували забастовкою.
- 1912 Оголошення про утворення Китайської республіки.
(люгий)
- 1912 Конференція міського району РСДРП м. Києва.
(4 березня)
- 1912 „Ленський розстріл“. було убито 270 чол., поране-
(4 квітня) но 250 чол. Розстріл робітників „Лензолота“, які
йшли до інженера Тульчинського і до товариша
прокурора з просьбою звільнити заарештованих то-
варишів.
- 1912 Забастовка протесту робітників Києва проти „Лен-
(9—12 квітня) ського розстрілу“.
- 1912 Забастовка протесту проти „Ленського розстрілу“
(19 квітня) на паровозобудівному заводі в Харкові. Протягом
квітня на заводах і фабриках Харкова було ряд за-
бастовок, викликаних ленськими подіями.
- 1912 Випуск Київським комітетом РСДРП листівки з при-
(10 квітня) вводу ленських подій.
- 1912 Вихід першого номера більшовицької газети „Прав-
(27 квітня—5 травня) да“, створеної В. І. Леніним і Й. В. Сталіним.
- 1912 Закриття Житомирської „Просвіти“
(28 квітня)
- 1912 Робітничі демонстрації в Петербурзі і Ризі. Забас-
(1 травня) товки на багатьох фабриках і заводах Києва і Хар-
кова. У Харкові не працювали заводи: паровозо-
будівний, Гельферих — Саде, Мельгозе, Бернгейм,
фабрика Жорж Борман і ін.
- 1912 Забастовка робітників заводу сільськогосподарських
(17—21 травня) машин в Єлисаветграді.
- 1912 Забастовка 10.000 робітників судобудівних заводів
(травень—червень) в Миколаєві.

- 1912** Забастовка в Харкові на заводі сільськогосподарських знарядь Гельферих — Саде, котельному заводі Юдіна і чавуно-ливарному заводі Пільстрема.
(червень)
- 1912** Указ про перерву занять III Державної думи.
(9 липня)
- 1912** Опублікування нового закону про військову повинність.
(12 липня)
- 1912** Серпнева конференція ліквідаторів (Конференція організацій РСДРП“).
(12 серпня — 2 вересня)
- 1912** Указ про розпуск III Державної думи і про призначення виборів до IV Державної думи.
(29 серпня)
- 1912** Утворення партії Гоміндан в Китаї.
(серпень)
- 1912** Початок Балканської війни. Оголошення Чорного-рією війни проти Туреччини.
(26 вересня)
- 1912** Закриття поліцією українського клубу в Києві.
(11 жовтня)
- 1912** Обрання членами IV Державної думи від робітничої курії Катеринославської губ. — Г. І. Петровського і від робітничої курії Володимирської губ. Ф. І. Самойлова.
(18 жовтня)
- 1912** Обрання членами IV Державної думи від робітничих курій Петербурзької губ. — А. Є. Бадаєва, Харківської губ. — М. К. Муранова і Костромської губ. — Н. С. Шагова.
(20 жовтня)
- 1912** Смерть українського композитора М. В. Лисенка.
(24 жовтня)
- 1912** Засудження Севастопольським військово-морським судом до смертної кари 17 матросів, обвинувачених у підготовці повстання у флоті.
(25 жовтня)
- 1912** Стачки протесту проти смертних вироків Севастопольським матросам. В Росії бастувало 25 тис. чол.
(жовтень — листопад)
- 1912** Українські „поступовці“ виробили програму участі у виборах IV Державної думи.
- 1912** Надзвичайний конгрес Соціалістичного Інтернаціоналу в Базелі. Демонстрація і маніфест проти війни.
(11—12 листопада)
- 1912** Відкриття IV Державної думи. Обрання головою думи октябриста М. В. Родзянка.
(15 листопада)
- 1912** Перемир'я між Балканським союзом і Туреччиною.
(20 листопада)

- 1912—1913** Забастовка робітників Харківського паровозобудів-
(листопад—січень) ного заводу.
- 1912** Доповіді С. Орджонікідзе на засіданні Київського
комітету РСДРП і на зборах Катеринославської
партійної організації про Празьку конференцію.
- 1912** Вихід в Росії і на Україні 228 українських видань.
- 1912** На кінець року на Україні існувало 4—5 „Просвіт“.
- 1912—1913** Видання в Харкові української газети „Сніп“.
- 1913** Написання В. І. Леніним статей „Кадети про
українське питання“, „Як єпископ Нікон захищає
українців?“, „Національний жупел асиміляторства“.
- 1913** Переворот в Туреччині. Повалення младотурками
(10 січня) уряду.
- 1913** Трус на квартирі у члена IV Державної думи Г. І.
(10 лютого) Петровського і арешт Я. М. Свердлова.
- 1913** Арешт Й. В. Сталіна в Петербурзі.
(22 лютого)
- 1913** Опублікування в журналі „Просвещение“ статті
(березень—травень) Й. В. Сталіна „Марксизм і національне питання“.
- 1913** Смерть в Чернігові українського письменника М. М.
(12 квітня) Коцюбинського (народився в 1864 році).
- 1913** Друга Балканська війна. Оголошення Болгарією
(червень—серпень) війни проти Сербії. Проти Болгарії — Сербія, Руму-
нія, Греція і Туреччина. Війна закінчилась пораз-
кою Болгарії. Бухарестський мир.
- 1913** Всеукраїнський з'їзд студентства у Львові.
(16—22 червня)
- 1913** Робота Леніна над складанням „Тезисів по національ-
(початок липня) ному питанню“ для наступних рефератів.
- 1913** Стачки на суднобудівних заводах і верфях в Ми-
(8 липня—
12 вересня) колаєві.
- 1913** Закриття урядом газети „Правда“.
(5 липня)
- 1913** Вихід № 1 газети „Рабочая Правда“ і № 6 журналу
(13 липня) „Просвещение“.
- 1913** Смерть в Сурамі (Кавказ) української письменниці—
(19 липня) Лесі Українки (народилася в 1871 р.).
- 1913** Початок стачки на Обуховському заводі.
(18 липня)
- 1913** Смерть Августа Бебеля.
(31 липня)

- 1913** (25—30 вересня) Мітинги-протести і забастовки проти справи Бейліса в Петербурзі, Варшаві, Москві, Лодзі, Вільні, Одесі, Ченстохові, Гомелі, Херсоні, Мінську, Бердичеві, Саратові і т. д. Бастувало 40 тис. чол.
- 1913** (жовтень) Економічні стачки в Петербурзі, Ризі, Києві, Варшаві, Пятигорську, Саратові, Ростові-на-Дону, Поті, Одесі, Москві, Юзівці, Выборгу, Ревелі, Кишиньові.
- 1913** (3 жовтня) Засудження виїзною сесією окружного суду в Миколаєві 19 робітників, що брали участь в липневих забастовках на заводах військового суднобудівництва, до тюремного ув'язнення на строк від 5 місяців до 1 року.
- 1913** (26 жовтня) Вихід № 1 більшовицького журналу „Вопросы страхования“.
- 1913** (28 жовтня) Виправдання Бейліса судом присяжних в Києві.
- 1913** (1—10 листопада) Перший всеросійський сільськогосподарський з'їзд в Києві.
- 1913** (листопад) Економічні стачки в Петербурзі, Москві, Ризі, Кутаїсі, Батумі, Поті, Херсоні, Вітебську, Ревелі, Тіфлісі, Новочеркаську, Києві. Масові репресії проти професійних організацій.
- 1913** (4 грудня) Заборона Херсонським губернським в справах товариств присутствієм організації в Єлисаветграді українського товариства імени М. Л. Кропивницького під назвою „Рідна Хата“.
- 1913** (15 грудня) Стачка 3 тис. гірників в Юзівці.
- 1913** (30—31 грудня) З'їзд чорносотенного „Союза русского народа“ в Києві.
- 1913** Вихід в Києві журналу „Вістник культури і життя“.
- 1913** Видання в Києві щотижневого українського журналу „Маяк“.
- 1913—1914** Видання в Києві українського журналу „Наша кооперація“.
- 1913—1914** Видання в Києві націоналістичного журналу „Дзвін“.
- 1913** Випуск в Росії і на Україні 238 українських видань.
- 1914** Написання В. І. Леніним статей: „Практицизм в національному питанні“, „Ліберальна буржуазія і соціалістичні опортуністи в національному питанні“, „Ще про „націоналізм“, „До питання про

національну політику“, „Про національну гордість великоросів“.

1914 Політичні стачки в пам'ять 9 січня 1905 р. в Петербурзі (14 тис. чол.), в Москві (90 тис. чол.), Ризі (80 тис. чол.), Києві, Миколаєві (8 тис. чол.), Твері, Варшаві (2500 чол.).
(9 січня)

1914 Заборона урядом громадським організаціям в Києві відзначити шевченківський юбілей.
(4 лютого)

1914 Демонстрація студентства в Києві на честь Шевченка. Сутички з поліцією. Арешти.
(25 лютого)

1914 Обговорення в Державній думі запитання соціал-демократичної фракції з приводу катастрофи на Орлово-Єленівському руднику.
(11 березня)

1914 Відкриття з'їзду гірничих промисловців півдня Росії в Харкові.
(17 березня)

1914 Забастовка робітників Петровських заводів. Всього бастувало близько 10 тис. робітників.
(16 квітня—3 травня)

1914 Забастовка коло 2 тис. робітників Києва.
(1 травня)

1914 Початок загальної забастовки робітників нафтових промислів в Баку.
(28 травня)

1914 Убивство ерцгерцога Фердинанда Австрійського в Сараєві (Боснія), що послужило поштовхом до світової війни.
(15 червня)

1914 Оголошення деяких місцевостей імперії на воєнному стані.
(20 червня)

1914 Демонстрація в Бакінському районі 15—20 тис. робітників, що брали участь у забастовках.
(20 червня)

1914 Забастовка протесту в Петербурзі з приводу арешту бакінських робітників.
(20 червня)

1914 Стачка в Москві на знак протесту проти втручання поліції в бакінську стачку і утисків робітничої преси.
(23—25 червня)

1914 Політична забастовка 7 тис. чол. в Петербурзі проти втручання поліції в бакінську стачку.
(1—2 липня)

1914 Розстріл мітингу путіловців. Забастовка 15 тис. робітників в Петербурзі. Випуск ЦК більшовиків листівки з закликом до проведення триденної забастовки протесту проти розстрілу путіловців.
(3 липня)

1914 Забастовка 90 тис. чол. в Петербурзі на знак протесту проти розстрілу мітингу путіловців. Демон-
(4 липня)

- страції. Сутички з поліцією і військом. Розстріл робітників.
- 1914 Розгром урядом редакції більшовицької газети
(5 липня) „Трудовая Правда“.
- 1914 Стачка робітників Харкова на знак протесту проти
5 липня) розстрілу мітингу путіловців. Стачки протесту в інших містах Росії.
- 1914 Забастовка 300 тисяч робітників фабрик і заводів
(6—12 липня) Петербурґа. Барикади і вуличні виступи робітників. Забастовочний рух в Баку і в інших промислових центрах Росії.
- 1914 Ультиматум Австрії Сербії.
(10 липня)
- 1914 Випуск Петербурзьким комітетом більшовиків листівки „До всіх робітників, селян і солдатів“ з приводу воєнної небезпеки.
(12—18 липня)
- 1914 Оголошення Австрією війни проти Сербії.
(15 липня)
- 1914 Мобілізація в Росії ратників I розряду за 7 років.
(17—22 липня)
- 1914 Убивство Вілленом Жореса в Парижі.
(18 липня)
- 1914 Оголошення Німеччиною війни проти Росії.
(19 липня)
- 1914 Оголошення Німеччиною війни проти Франції.
(21 липня)
- 1914 Оголошення Німеччиною війни проти Бельгії.
(22 липня)
- 1914 Оголошення Австро-Угорщиною війни проти Росії.
(24 липня)
- 1914 Оголошення Францією і Англією війни проти Австро-Угорщини.
(29 липня)
- 1914 Початок організації в Москві Всеросійського союзу земств.
(29 липня)
- 1914 Затвердження положення про військову цензуру.
(липень)
- 1914 Заборона видання українських і єврейських газет.
(липень)
- 1914 Закриття української буржуазної газети „Рада“.
(липень)
- 1914 Саморозпуск „Просвіти“ в Кам'янці.
(липень)
- 1914 Оголошення Японією війни проти Німеччини.
(10 серпня)
- 1914 Заняття м. Львова російськими військами.
(20 серпня)

- 1914** Відкриття Панамського каналу, будівництво якого (серпень) почалося в 1904 р. Офіційно відкритий в 1931 р.
- 1914** Пересилання Леніним через Ф. М. Самойлова тезисів про війну в Росію, членам Центрального Комітету партії для обговорення і погодження. (31 серпня—1 вересня)
- 1914** Розсилання тезисів Леніна про війну окремим закордонним секціям більшовиків. (перша половина вересня)
- 1914** Селянський рух в с. Нова Астраханка Старобільського повіту. (вересень)
- 1914** Збори більшовицької фракції IV Державної думи коло станції Мустамяки (Фінляндія). Вироблення відповіді на телеграму Е. Вандервельде. (30 вересня—1 жовтня)
- 1914** Маніфест Центрального Комітету РСДРП про війну. Ленін доручає Женевській секції більшовиків випустити маніфест окремим виданням. (перша половина жовтня)
- 1914** Оголошення Росією війни проти Туреччини. (17 жовтня)
- 1914** Поновлення, після річної перерви, видання Центрального органу РСДРП — газети „Соціал-демократ“ під редакцією і при найближчій участі Леніна. (19 жовтня)
- 1914** Конференція більшовиків в Озерках (поблизу Петрограда). (3—4 листопада)
- 1914** Арешт більшовицької фракції Державної думи. (1—4 листопада)
- 1914** Виступ К. Лібкнехта в рейхстагу проти кредитів на імперіалістичну війну всупереч постанові с.-д. фракції. (19 листопада)
- 1914** Наказ про призов ратників ополчення першого розряду. (24 грудня)
- 1914** Створення націоналістичної організації „Союз визволення України“.
- 1915** Наступ царської армії в Карпатах. (початок року)
- 1915** Конференція соціалістів країн Антанти, організована в Лондоні британською секцією II Інтернаціоналу з ініціативи Вандервельде. (1 лютого)
- 1915** Оголошення Німеччиною необмеженої війни (аж до знищення торгових суден) у водах Великобританії і Ірландії. Протест з цього приводу США. (4 лютого)
- 1915** Арешт Рози Люксембург. (5 лютого)

- 1915** Суд в Петроградській судовій палаті в справі думської більшовицької „п'ятірки“ і інших учасників конференції 4 листопада 1914 р.
(10—12 лютого)
- 1915** Голосування К. Лібкнехта на засіданні рейхстага проти військових кредитів.
(10 березня)
- 1915** Стачки робітників на Рутченківських і Прохорівських рудниках Юзівського району; Варваропольському, Максимівському і Голубівському рудниках Мар'ївського району, а також на рудниках Луганського і Маріупольського районів.
(березень—квітень)
- 1915** Селянський рух в селах Ахтирського, Зміївського і Харківського повітів Харківської губ.
(березень—квітень)
- 1915** Заняття російськими військами Перемишля.
(22 березня)
- 1915** Підхід англо-французьких військ до Дарданел.
(2 квітня)
- 1915** Застосування вперше на західному фронті у великих масштабах бойових отруйних речовин. У травні цього року бойові отруйні речовини застосовувалися і на східному фронті.
(квітень)
- 1915** Стачка на рудниках Горлівського району і на металургійному заводі „Унион“ в Макіївці.
(липень)
- 1915** Оголошення Італією війни проти Австро-Угорщини і Німеччини.
(10 травня)
- 1915** Стачка робітників Сулінського заводу, Таганрогського металургійного заводу, 1000 шахтарів Донецько-Грунського рудника і 1500 робітників Лідівського рудника.
(травень)
- 1915** Відступ царської армії з Галичини. Захоплення Польщі німецькими військами.
(травень—вересень)
- 1915** Забастовка робітників Петровського заводу в Кам'янському.
(червень)
- 1915** Оголошення Італією війни проти Туреччини.
(2 серпня)
- 1915** Перша після початку війни міжнародна соціалістична конференція в Ціммервальді. Ленін створив на конференції „ціммервальдську ліву“, яка виступила з своїм проектом маніфесту.
(23—26 серпня)
- 1915** Указ про розпуск Державної думи.
(3 вересня)
- 1915** З'їзди всеросійських, міського і земського союзів.
(7 вересня)

- 1915** І міжнародний юнацький день.
(20 вересня)
- 1915** Міська конференція більшовиків в Харкові.
(вересень)
- 1915** Випуск обласною організацією РСДРП південного району підпільної більшовицької листівки „Южная Правда“ № 1.
(вересень)
- 1915** Оголошення Болгарією війни проти Сербії.
(1 жовтня)
- 1914** Оголошення Англією, Росією, Францією і Італією війни проти Болгарії.
(8 жовтня)
- 1915** Вступ Болгарії у війну на боці Німеччини і Австрії.
(14 жовтня)
- 1915** Розгром сербської армії і окупація території країни противниками.
(жовтень—грудень)
- 1915** Нелегальна всенімецька конференція групи „Інтернаціонал“ на квартирі К. Лібкнехта.
(19 грудня)
- 1915** Організація студентської більшовицької фракції в Харкові.
- 1915** Студентська демонстрація в Харкові.
(кінець року)
- 1915** Видання в Одесі українського щомісячного журналу „Основа“. Після виходу № 3 журнал закрито.
- 1914—1915** За звітом Головного управління в справах друку, в 1914 р. вийшло 215 назв українською мовою, в 1915 р. — 83 назви.
- 1916** Мітинги робітників в Харкові, організовані більшовиками.
(9 січня)
- 1916** Розпорядження німецького командування про топлення німецьким підводним флотом комерційних озброєних суден і про розвиток підводної війни.
(29 січня)
- 1916** Стачка робітників арсеналу в Києві.
(січень)
- 1916** Стачка робітників на заводі „Наваль“ в Миколаєві.
(січень—лютий)
- 1916** Ліквідація „Просвіти“ в Катеринославі.
(2 лютого)
- 1916** Складання В. І. Леніним тезисів „Соціалістична революція і право націй на самовизначення“.
(кінець лютого—початок березня)
- 1916** Стачка робітників на рудниках Маріупольської і Донської гірничих округ.
(лютий)
- 1916** Забастовка рудокопів в Бронен Галле (Австрія).
(березень)
- 1916** Загальна стачка в Барселоні (Іспанія).
(березень)

- 1916** Стачка 20 тис. сільськогосподарських робітників (березень) в Борта-Рено (Північна Америка).
- 1916** Забастовка 10 тис. докерів в Ліверпулі (Англія). (березень)
- 1916** Стачка робітників Дніпровського заводу в Кам'янському. (1—29 квітня)
- 1916** Ленін бере активну участь в роботах II Міжнародної соціалістичної конференції в Кінталі, керуючи її лівим крилом. (11—17 квітня)
- 1916** Забастовка робітників Софіївського і Вірівського рудників. (квітень)
- 1916** Повстання в Дубліні (Ірландія). (квітень)
- 1916** Випуск Донецьким комітетом РСДРП більшовицької листівки проти війни. (квітень)
- 1916** Стачка 30 тис. робітників Горлово-Щербинівського району. (квітень)
- 1916** Смерть у Львові Івана Яковлевича Франка — українського письменника, вченого і громадського діяча. (28 травня н. ст.) (народився 27 серпня 1856 р. н. ст.).
- 1916** Першотравнева демонстрація на чолі з К. Лібкнехтом проти війни в Берліні. (1 травня)
- 1916** Забастовка робітників Берестово-Богодухівського, Пастухівського, Ігнатіївського, Риковського, Дружківського рудників і шахтарів Юсупівського і Вавилівського рудників у Довжанському районі. (2—3 травня)
- 1916** Стріляння поліції і козаків в робітничий мітинг в Горлівці. (18 травня)
- 1916** Початок забастовки робітників Нікополь-Маріупольського заводу. (18 травня)
- 1916** Забастовка 200 тис. робітників Норвегії у відповідь на локаут хазяїв. (24 травня)
- 1916** Початок загальної забастовки на Юр'ївському заводі. (кінець травня)
- 1916** Ютландський морський бій (поблизу Скагеррака). (31 травня—1 липня)
- 1916** Писання Леніним статті „Військова програма пролетарської революції“. (травень)
- 1916** Смерть російського вченого І. І. Мечнікова (народився в 1845 р.). (травень)

- 1916** Забастовки і заворушення в різних країнах. Розстріл в Німеччині 32 солдатів і 3 офіцерів за розповсюдження в траншеях циммервальдського маніфесту.
(травень)
- 1916** Забастовка офіцерів і команд всіх торгових і морських суден в Китаї.
(травень)
- 1916** Загальна забастовка в Галичині у відповідь на заборону владою робітничого конгресу.
(травень)
- 1916** Заворушення в Німеччині в зв'язку з дорожнечею.
(травень)
- 1916** Суд над К. Лібкнехтом в Берліні і засудження його до 2½ років тюремного ув'язнення.
(13 червня)
- 1916** Районна партійна конференція більшовиків в Мадриді.
(червень)
- 1916** Забастовка робітників Донецько-Юр'ївського заводу.
(червень)
- 1916** Брусіловський наступ на Південно-західному фронті.
(червень-вересень)
- 1916** Початок стачки робітників на заводі Гартмана в Луганську.
(5 липня)
- 1916** Масові політичні стачки в Німеччині. Стачки, протести і вуличні демонстрації робітників державних верфів в Кілі, заводів військового спорядження в Берліні (55 тис. чол.), в Брауншвейзі проти вироку над К. Лібкнехтом і проти війни.
(14—17 липня)
- 1916** Закінчення Леніним роботи „Імперіалізм як вища стадія капіталізму“.
(18 липня)
- 1916** Повстання селян Середньої Азії (узбеків, таджиків, киргизів, казахів) проти царизму.
(липень)
- 1916** Оголошення Італією війни проти Германії.
(13 серпня)
- 1916** Оголошення Румунією війни проти Австро-Угорщини.
(14 серпня)
- 1916** Оголошення Німеччиною і Туреччиною війни проти Румунії.
(15—17 серпня)
- 1916** Забастовка 1500 робітників Петровського заводу.
(кінець серпня)
- 1916** Мобілізація ратників II розряду.
(серпень-жовтень)
- 1916** Перше появлення танків у англійців на західному театрі війни біля Сомми.
(вересень)

- 1916** Другий наступ генерала Брусілова.
(вересень-жовтень)
- 1916** Революційні виступи солдатів Кременчуцького гарнізону.
(25—26 жовтня)
- 1916** Суд над матросами Балтійського флоту, обвинуваченими в належності до військової організації при Петроградському комітеті РСДРП.
(26 жовтня)
- 1916** Друга районна партійна конференція більшовиків в Макіївці.
(жовтень)
- 1916** Політична забастовка-протест Пітерського пролетаріату (130 тис. чол.) під керівництвом Петроградського комітету РСДРП проти суду над матросами Балтійського флоту.
(кінець жовтня)
- 1916** Випуск Харківським комітетом більшовиків звернення, яке викриває суть імперіалістичної війни.
(грудень)
- 1916** Періодичні продовольчі кризи в найбільших промислових центрах Росії, супроводжувані розгромом продуктивних лавок.
(грудень)
- 1917** Численні збори робітників на Виборзькій стороні в Петрограді, на яких більшовики закликали до односторонньої забастовки в день 9 січня.
(5 січня)
- 1917** Опублікування указу Миколи II про відстрочку занять Державної думи і Державної ради до 14 лютого.
(6 січня)
- 1917** Звернення Петроградського і Московського комітетів більшовиків з закликом до забастовки і антивоєнних демонстрацій в день 9 січня.
(7 січня)
- 1917** Доповідь В. І. Леніна на зборах молоді в Цюріху (Швейцарія) про революцію 1905 р.
(9 січня)
- 1917** Грандіозні демонстрації, мітинги і забастовки під керівництвом більшовиків в Петрограді, Москві, Нижньому-Новгороді і інших містах.
(9 січня)
- 1917** Стачки на окремих заводах Харкова. Спроба демонстрації.
(9 січня)
- 1917** Оголошення Німеччиною необмеженої підводної війни.
(18 січня)
- 1917** Політична забастовка на нафтових промислах в Баку.
(18 січня)
- 1917** Підписання секретної угоди між Росією і Францією про цілі війни.
(1 лютого)

- 1917** (6 лютого) Наказ царського уряду про виділення Петроградської військової округи з північного фронту в окрему одиницю з підкоренням його генерал-лейтенанту Хабалову.
- 1917** (6 лютого) Заклик Центрального Комітету більшовиків до демонстрації 10 лютого — в роковини суду над більшовицькою фракцією IV Державної думи.
- 1917** (10 лютого) Постанова Центрального Комітету більшовиків про проведення 14 лютого — в день відкриття Державної думи — демонстрації під більшовицькими лозунгами.
- 1917** (14 лютого) Відкриття сесії Державної думи. Політична забастовка в Петрограді на заклик Центрального Комітету більшовиків, яка охопила 60 підприємств. Демонстрації по місту під більшовицькими лозунгами: „Геть самодержавство“, „Геть війну“.
- 1917** (18 лютого) Початок забастовки на Путиловському заводі в Петрограді.
- 1917** (22 лютого) Оголошення дирекцією Путиловського заводу локауту. Двадцятитисячна демонстрація путіловських робітників.
- 1917** (22 лютого) Виїзд Миколи II з Царського села в Ставку.
- 1917** (23 лютого) На заклик Петроградського Комітету більшовиків бастувало близько 90 тис. робітників. Грандіозні демонстрації. Сутички з поліцією. Увечері цього дня більшовицький комітет Виборзького району ухвалив забастовку продовжити і перетворити її в загальну.
- 1917** (24 лютого) У Петрограді бастують близько 200 тис. робітників. Розростаються демонстрації під лозунгами „Хліба!“, „Геть царя!“. Окремі випадки непокори військ. Постанова бюро Центрального Комітету партії більшовиків про залучення солдатів до активної боротьби.
- 1917** (25 лютого) Загальна забастовка в Петрограді. Арешт 5 членів Петроградського комітету більшовиків. Керівництво боротьбою перейшло в руки Виборзького комітету.
- 1917** (26 лютого) Указ царя про розпуск Державної думи. Маніфест бюро Центрального Комітету більшовиків з заклик

кѡм до утворення тимчасового уряду. Заклики більшовиків на заводах і в районах до утворення рад.
1917 Повалення самодержавства. Масовий пережид вѣйськ
(27 лютого) на бѣк повсталих. Утворення Петроградської ради робѣтничих депутатів. Утворення тимчасового Виконавчого комѣтету Державної думи.

Лѣтредактор *Л. Л. Альошинський*
Коректор *І. А. Рапопорт*
Випусковий *Є. Ц. Каганов*

Уповнов. Голови. № 1901. Зам. № 1181. Вид. № 884. Тир. 6000—70. Ф. пап. 62 × 92 см.
Вага 39,9 кг. Папер. арк. 2¹/₂. Друк. зн. в 1 пап. арк. 82г. Здано до друкарні 9/Х 1939 р.
Підписано до друку 1/VI 1940 р.

ПРИЙМАННЯ ЗАМОВЛЕНЬ І ПЕРЕДПЛАТ
на всі видання Академії Наук УРСР
проводиться в книготоргівельному секторі
Видавництва Академії Наук УРСР
Київ, вул. Чудновського, 2 :: :: ::

ПРОДАЖ ВИДАНЬ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■
у наукових книгарнях Академії Наук УРСР
Київ, вул. Леніна, 12, Львів, Ринок, 10.
і у всіх книгарнях Книгокультторгу
Книгоцентра ОГІЗ-а :: :: ::